

DE PROOSDIJKOERIER

maart 2002, jaargang 18 nummer 1

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie:

Joop. Frankenhuizen, (eindredacteur)
Ton Hagen,
Jan Rouwenhorst,
Fred de Wit.

Redactieadres:

J.A. Frankenhuizen, Trilgras 16,
3648JD Wilnis
Tel: 0297-282938
e-mail: jfrankenhuizen@hetnet.nl

Bestuur:

P.C. Grundmann, voorzitter
Herenweg 38, 3648CJ Wilnis
Tel: 0297-281578

H.J. Röhling, vice voorzitter
Middenwg 1, 3641RB Mijdrecht
Tel: 0297-561474

H. Strubbe, secretaris
Kievitslaan 20, 3645KL Vinkeveen
Tel: 0297-262560

M. Th. Pietersen-Mourits, 2^e secretaris
Dr. J. Severijnplantsoen 2
3648VB Wilnis. Tel: 0297-282462

B. van Tol-Burgers, penningmeester
Padmosweg 38, 3648BG Wilnis
Tel: 0297-284213

N. van Beek, Ledenadministratie en
2^e penningmeester Irenestraat 14
3648BB Wilnis Tel: 0297-284234

A. Hagen, Toermalijn 1, 3643AA
Mijdrecht. Tel: 0297-287550

G. Meulstee Heemkunde Bijleveld 71
3645XT Vinkeveen.

Public Relations:

E. Swaab, Dorpsstraat 6
3641EC Mijdrecht Tel: 0297-287469

Postadres vereniging:

Postbus 65, 3648ZH Wilnis

Website: www.histver-pl.nl

E-mailadres: info@histver-pl.nl

Lidmaatschap:

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Contributie € 13,60 per jaar

Losse nummers € 4,50

Doelstelling:

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van de Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin

Oplage: ca 900

Opmaak verzorgd door de eindredacteur.
Drukwerk: Drukkerij Avanti Wilnis

Bij de voorplaat

Na een onderbreking voor het themanummer van december 2001 zetten wij het plaatsen van monumentale panden op de voorpagina voort. Er staan gelukkig nog een aantal juweeltjes in onze gemeente en onze vereniging wil de eigenaren en bewoners complimenteren met het instandhouden en keurig onderhouden van hun eigendom. Vooraan op Hoffland in Mijdrecht staat zo'n schitterend pandje dat door de familie Van Oudenallen wordt bewoond en gezien de staat waarin het verkeert met veel liefde wordt onderhouden. In het in november 2001 verschenen boekwerkje "Geschiedenis en architectuur" van Saskia van Ginkel-Meester wordt dit monumentje omschreven als "een zorgvuldig gedetailleerd geveld pand dat in 1893 door Jacobus van Geijn, metselaar en timmerman te Mijdrecht, is gebouwd". Het is een gaaf en aardig voorbeeld van het bouwen van woonhuizen aan het einde van de negentiende eeuw. In de voorgevel komt een aantal opvallende details voor, zoals de dakkapel, de sluitstenen boven deur en ramen, de rozetankers en de banden van gekleurde baksteen. Het is te betreuren, dat zoveel van dergelijke mooie woningen in de loop der tijd zijn afgebroken of danig verminkt, waardoor de eigenheid en de sfeer van de kleinschalige dorpsbebouwing grotendeels verloren is gegaan.

Holland, Mijdrecht.

Onderstaande ansichtkaart geeft een sfeerbeeld uit 1910 van het zuidelijk gedeelte van Hofland, dat toen tot de bebouwde kom van het dorp behoorde. Rechts op de voorgrond het hotel "Het Wapen van Mijdrecht" van de familie Linders. Links verderop in het straatje bij het paard en de wagen staat het op de voorpagina afgebeelde woonhuis. Op de achtergrond de brug over de Kerkvaart. Opvallend zijn de lindebomen aan beide zijden van de straat die dienst deden als zonnenscherm.

Inhoudsopgave

Van de voorzitter

De Ronde Venen in de Napoleontische tijd

Huwelijken Hollandgangers in Vinkeveen 1825-1879

Toen en nu. Het leven (deel 2)

Memorieboekje van Jacobus van der Helm

Van de redactie

Mededelingen en nieuwe leden

Van de voorzitter

Ledenwerving

De in september 2001 ingezette ledenwerfactie heeft een groot succes opgeleverd. Het aantal leden bedroeg eind augustus ca. 585. Vijf maanden later, dus eind januari 2002, was het ledental opgelopen tot 730. Een ware stortvloed van nieuwe leden heeft zich aangemeld en alle nieuwe leden hebben ook het themanummer van "De Proosdijkoerier" ontvangen. Deze grote groei heeft onze stoutste verwachtingen ver overtroffen. De wervingsfolder heeft zeer goed gewerkt. Tijdens bijeenkomsten, zoals de nieuwjaarsbijeenkomst van verenigingen en organisaties in het dorps huis 'De Willisstee', is ons gebleken, dat zeker nog niet iedereen in De Ronde Venen is bereikt en dat vele potentiële leden de wervingsfolder nog niet onder ogen hebben gehad.

Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste worden huis-aan-huis verspreide stukken niet altijd op hun juiste waarde geschat en verdwijnen ongelezen bij het oud papier. Ten tweede heeft ongeveer 20% van de inwoners een sticker op hun brievenbus om gevrijwaard te blijven van ongewenste post. Ons bestuur verwacht echter dat onder deze inwoners nog veel mensen kunnen zijn die onze vereniging een warm hart toedragen en mogelijk een lidmaatschap zullen afsluiten. Om de ledenwerving nog enige tijd voort te zetten is bij alle leden gelijktijdig met dit blad een brief bezorgd waarbij een wervingsfolder is gevoegd.

Wij doen een dringend beroep op de leden om van deze folder gebruik te maken en in uw omgeving, hetzij bij familieleden, hetzij bij burens of kennissen, onze vereniging te promoten door overhandiging of bezorging van de folder. Indien u vragen heeft of over meer folders wil beschikken kunt u contact opnemen met de PR-man uit ons bestuur, de heer E. Swaab, Dorpsstraat 6, 3641 EC Mijdrecht, telefoon 0297 287469.

Contributie 2003

Voor het verkrijgen van een gemeentelijke subsidie dient telken jare voor 1 maart een begroting voor het volgende jaar bij burgemeester en wethouders te worden ingediend. Ook voor het jaar 2003 is dit het geval geweest. De meeste kosten die de vereniging maakt worden bestreden uit de jaarlijkse contributie. Momenteel bedraagt die € 13,60. Sedert 1994 is de hoogte van de contributie niet meer aangepast, terwijl de inflatie over die jaren gemiddeld per jaar 3% heeft bedragen. Indien dit percentage zou zijn toegepast op de contributie zou deze nu ca € 18,-- moeten bedragen. Onze kosten zijn in die tijd ook

gestegen. Door het grotere ledental zijn zij evenwel niet geheel evenredig met de inflatie naar boven gegaan omdat onze grootste kostenpost 'De Proosdijkoerier' door de grotere oplage per exemplaar relatief minder is gestegen. Rekening houdende met een en ander zullen wij de algemene ledenvergadering, die op 17 april wordt gehouden, voorstellen de contributie met ingang van het jaar 2003 met een veel geringer bedrag te verhogen en te bepalen op € 15,--. De uitnodiging voor deze vergadering is gelijktijdig met dit blad bij u bezorgd.

Nieuw boek in voorbereiding

Na de uitgave van twee boeken in 2000/2001 bestaat bij de Historische Vereniging "De Proosdijlanden" opnieuw het voornemen om een historisch boek uit te geven met als thema de verdwenen middenstand in de gemeente De Ronde Venen. Het bestuur is op het idee gekomen naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van de Handelsvereniging Mijdrecht.

De oprichters van deze vereniging waren kleine middenstanders, zoals winkeliers en handwerkslieden in de dienstverlening (kruideniers, bakkers, slaggers, kappers, caféhouders, klompenmakers, mandenmakers, hoefsmeden e.d.) Door schaalvergroting en de opkomst van supermarkten zijn veel van deze meestal kleine gezinsbedrijven verdwenen. In het nog te schrijven boek zal aan deze categorie bedrijven en families aandacht worden besteed. Het gaat daarbij over middenstandszaken die tussen 1900 en 2000 zijn opgeheven of van de oorspronkelijke plaats zijn vertrokken zoals bijvoorbeeld een kruidenierswinkel die op een andere plaats is uitgegroeid tot een supermarkt. Het is voor de redactie van het boek nodig dat kan worden beschikt over foto's van het bedrijf, bij voorkeur genomen in de winkel of de werkplaats. Het bestuur roept de leden op hun medewerking te verlenen door dergelijke foto's beschikbaar te stellen voor publicatie. De foto's worden na gebruik gegarandeerd teruggeven aan de eigenaren. Indien er een kort verhaal bij kan worden geschreven wordt dat erg op prijs gesteld (maximaal één A-kaartje).

Reacties uit Mijdrecht, Amstelhoek en De Hoef worden onder dank verwacht bij Ed Swaab Dorpsstraat 6 3641EC Mijdrecht, tel. 0297 287469.

Die uit Vinkeveen en Waverveen bij Henk Strubbe, Kievitslaan 20, 3645 KL Vinkeveen, tel 0297 262560.

Voor Wilnis bij Piet Grundmann, Herenweg 38, 3648 CJ Wilnis, tel 0297 281578.

Onvoorziene omstandigheden voorbehouden zal het boek medio het vierde kwartaal van dit jaar kunnen verschijnen.

De Ronde Venen in de Napoleontische tijd

door Fred de Wit

Elk jaar wordt op 5 mei de bevrijding van ons land herdacht. De Duitse bezetting heeft grote wonden achtergelaten die nog steeds voelbaar zijn. Niet alleen in familiebanden maar ook in de steden en dorpen die verwoest zijn. Herinneringen aan de Franse bezetting zijn schaars. Triomfbogen vind je niet in onze steden. Dit ligt niet in onze volksaard. Pas in 1913 is 100 jaar bevrijding van het Franse juk in Mijdrecht uitbundig gevierd. Onderzoek naar de Franse overheersing in De Ronde Venen is er echter nooit gedaan. Een reden om aan die tijd nu aandacht aan te besteden.

Aan de gebeurtenissen in Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen tijdens de Duitse bezetting is in de afgelopen jaren in diverse publicaties ruim aandacht besteed. Bovendien zijn er nog mensen in leven die hierover uitgebreid kunnen vertellen. Dit geldt niet voor de Franse overheersing op het einde van de 18^e en het begin van de 19^e eeuw. Niet alleen omdat er toen veel minder schriftelijk werd vastgelegd, maar ook omdat er in de loop van de tijd veel gegevens, waaruit we hadden kunnen putten om een goede beeldvorming te krijgen, verloren zijn gegaan. Bovendien waren velen het lezen en schrijven niet machtig en moesten de mededelingen van de autoriteiten vaak door middel van omroepers aan de bevolking worden doorgegeven. Daarbij komt nog dat er in die tijd weinig geschiedschrijvers waren die zich geroepen voelden om gebeurtenissen uit die periode op schrift te stellen.

Een van de redenen was dat men deze donkere periode maar liefst zo snel mogelijk wilde vergeten omdat met de Bataafse omwenteling de laatste Oranjestadhouder het land op zondagavond 18 januari 1795 in vrijwillige ballingschap had verlaten. Alhoewel Willem V door zijn gebrek aan fierheid en besluitvaardigheid het er wel naar had gemaakt. Hij vertrok eerst naar Engeland. Later, vanaf eind 1802, verbleef hij met zijn gezin in Oranienstein bij Diez aan de rivier de Lahn. In 1806 overleed hij te Brunswijk, 58 jaar oud, aan een beroerte. De Bataafse Republiek en de Franse bezetting van 1795 tot 1813 werd na de verdrijving van de Fransen door veel notabelen gezien als een straf voor de ongehoorzaamheid aan het huis van Oranje en aan de beginselen van de Hervorming.

De schrik voor de revolutie zat er zelfs zo diep in dat zelfs bijna 100 jaar later, in 1878, de Anti-Revolutionaire Partij werd opgericht. Deze partij, die vooral gelieerd was aan het gereformeerde bevolkingsdeel, verzette zich tegen de beginselen van de Franse Revolutie van 1789 en bestreed toen vooral de leer van de volkssoevereiniteit. Ook de Christelijk Historische Unie, die in 1908 ontstond, en meer verwant was aan de hervormde groep, beriep zich op de waarden uit het verleden en wenste Nederland bestuurd te zien als een christelijke staat in protestantse zin.

Veel hoge ambtenaren hadden na 1813, ondanks het

feit dat zij met de Franse bezetter hadden samengewerkt, door de vergevingsgezindheid van koning Willem I inmiddels weer hoge posten bemachtigd. Een uitgebreide verslaglegging van de gebeurtenissen uit die periode kwam die ambtenaren niet goed uit omdat ze dan wel eens ter verantwoording konden worden geroepen. Bovendien paste dit niet in het beleid van de koning, die deze mensen om hun kundigheid nodig had. Een hard oordeel kon hij zelf ook niet vellen, want had hij zelf niet diverse keren bij Napoleon heel onderdanig gebedeld om schadeloosstelling voor zijn in Holland en Duitsland verloren gegane bezittingen en fondsen? Evenmin had hij leiding gegeven aan het verzet tegen Napoleon. Ook zijn vader, stadhouder Willem V had zich zelfs in 1804 nog bereid verklaard om voor een bedrag van vijf miljoen gulden afstand te doen van de aanspraken van de Oranjes op het stadhouderschap. In die tijd een geweldig bedrag dat wel door zijn voormalige onderdanen opgebracht zou moeten worden. Op

Mijdrecht 1913. Herinnering aan 100 jaar bevrijding van het Franse juk. Foto: collectie Fred deWit

bevel van Napoleon hebben de Staten van Holland dit bedrag echter nooit uitbetaald.

In 1813, na het vertrek van de Fransen, kon de door de Franse overheid benoemde Mijdrechtse burgemeester Henricus Abraham van Doorn van Noordscharwoude dus rustig zijn ambt blijven uitoefenen ondanks zijn eed van trouw aan koning Lodewijk en keizer Napoleon. Dit gold ook voor de burgemeesters van Wilnis en Waverveen. Om ons een beeld te kunnen vormen van die tijd moeten wij ons allereerst verplaatsen in onze dorpen zoals die er twee eeuwen geleden uitzagen en in de toenmalige staatkundige verhoudingen.

De Ronde Venen omstreeks 1800

Via de Mijdrechtse Zuwe, de huidige Provinciale weg, kon men vanaf Uithoorn Mijdrecht bereiken. Vaak was de weg tijdens de wintermaanden onbegaanbaar en moest het gerecht maatregelen nemen om de verbindingen met de dorpen in de directe omgeving te onderhouden. Vanaf Hofland, de Dorpsstraat, toen Heerenweg geheten, en Bozenhoven, de enige wegen waarlangs huizen stonden, kwam men in Wilnis. En als de weersomstandigheden dit toelieten, kon men via Kockengen en Kamerik Utrecht en Woerden bereiken. Vinkeveen en Waverveen waren eveneens slecht bereikbaar. Via de Baambrugse Zuwe kon men in Baambrugge en Abcoude komen. Amsterdam kon met de beurtschipper en trekschuit via de Amstel worden bereikt. Voortdurend was er de strijd tegen het water. Dit werd veroorzaakt door de winning van turf. Na 1780 was de vervening in het Noordwesten van Utrecht begonnen en veel inwoners van De Ronde Venen verdienden hiermee hun brood. De turf werd verkocht aan de grote steden. De vervening had landverlies als ongewenst gevolg. De plassen werden steeds groter. Hierdoor namen de opbrengsten van landbouw en veeteelt af en dit werd niet gecompenseerd door andere inkomsten. Hooguit kon een enkele visser met de visvangst uit de plassen een karig inkomen verdienen. Om aan het groter worden van de plassen paal en perk te stellen, dienden de ingelanden van Mijdrecht-Veldzijde bij de Staten van Utrecht een plan in, om in ruil voor de belasting die op de uitvoer van turf werd geheven, een fonds in te stellen om daarmee de droogmaking van de veenplassen te bekostigen. De plassen zouden daardoor bij storm niet langer een gevaar betekenen voor het afkalven van de grond en de drooggevalle gronden zouden dan weer gebruikt kunnen worden voor landbouw en veeteelt.

Hoewel de Staten van Utrecht dit voorstel in eerste instantie afwezen, ging men uiteindelijk toch akkoord. In 1791 was de ringdijk van de Eerste Bedijking, ten noorden van de huidige Provinciale

weg, gereed. Het droogmalen van de polder ging moeizaam en het duurde tot 1852 voordat de drooggevalle gronden konden worden verkocht.

Tot 1795 werden personen voor diverse ambten, zoals die van schout (burgemeester) en gadermeester (belastingontvanger) door de proost van Sint Jan benoemd. Betrokkenen hadden, om hun ambt te verkrijgen, hiervoor altijd een flink bedrag aan de proost moeten betalen. Ook voor het proostambt moest worden betaald. Zo werd de 19-jarige uit Vlissingen afkomstige Anthony Pieter van Dishoeck in 1728 proost van Sint Jan nadat hij de Staten van Utrecht hiervoor 105.000 gulden had betaald. Op zijn beurt betaalde Hermanus Hensuma aan Van Dishoeck 26.000 gulden om het ambt van secretaris van de gerechten Mijdrecht, Wilnis, Oudhuizen en Thamen te mogen uitoefenen. Zelfs nu zijn dit nog hoge bedragen, laat staan in die tijd toen het inkomen van gewone mensen slechts enkele guldens per week bedroeg. Het is dus niet verwonderlijk dat de bevolking weinig op had met deze lieden.

Die zouden er alleen maar op uit zijn zichzelf te verrijken door het innen van diverse belastingen en het opleggen van boetes. Die ontevredenheid uitte zich in 1795 in een opstand tegen het zittende regime.

De Bataafse Revolutie

Met de Bataafse Omwenteling in 1795 kwam er een einde aan de privileges van de verschillende standen en werden alle burgers gelijkberechtigd. De leuze "Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap", werd overal aangeheven. De bevoorrechte positie van de Hervormde kerk werd ongedaan gemaakt. Katholieken, luthersen, doopsgezinden en joden werden in openbare ambten gekozen en benoemd. In de daaropvolgende jaren werden zij hiervoor ook weer niet herbenoemd of gepasseerd omdat de oude gezagdragers weer de overhand begonnen te krijgen. Kortom: met de aanvang van de Bataafse Revolutie, welke overigens niet met bloedvergieten gepaard ging, braken rumoerige tijden aan.

Begin 1795 bracht de Scheveningse visser Maarten Baak, samen met zijn vader en oom, stadhouder Willem V en een gedeelte van de stadhouderlijke familie, met zijn visserspink 'Johanna Hogenraad' naar Engeland. In Harwich aangekomen gingen ze op weg naar Kew naar het Britse koninklijk buiten bij Londen. Zij waren gevlucht voor het opstandige volk. De kleur oranje was uit het straatbeeld verdwenen en vervangen door de Franse tricolore, het teken van de revolutie waarmee volgens velen nieuwe en gelukkigere tijden zouden aanbreken. De Franse troepen trokken het land binnen en kwamen hiermede op verzoek van de zogeheten 'patriotten' waarvan er velen in 1787 naar de Oostenrijkse Nederlanden en naar Frankrijk waren gevlucht. Deze

groep wilde ingrijpende bestuurlijke vernieuwingen en werd met gejuich binnengehaald door een deel van de bevolking die het beleid van de stadhouder en regenten, die onder elkaar de banen verdeelden, meer dan zat was.

In de Rondeveense dorpen ging het er eveneens rumoerig toe. De inwoners hebben zich gehaast om de plaatselijke machthebbers af te zetten en door anderen te vervangen. Wat zich hier in die woelige dagen allemaal heeft afgespeeld is vaak niet meer na te gaan omdat veel schriftelijke stukken in de loop van de tijd verloren zijn gegaan. Zo roept de Staatsraad Gouverneur van Noord-Holland de burgemeester van Waverveen in 1817 ter verantwoording "omdat u op eigen gezag alle kisten, kasten en papieren uit het van ouds altoos bestaan hebbende regthuis naar uwe woning heeft doen transporteren. En dit in een seizoen waarbij dezelve een gehele dag en nacht aan slegt weder zijn bloot gestelt geworden, en daarna gedeeltelijk een prooy door uwe kinderen zouden zijn geworden. Tot groote schade voor U.E. Geb. en de gemeente".

Uit de bewaard gebleven stukken blijkt echter dat de Bataafse omwenteling uiteindelijk niet aan alle hoopvolle verwachtingen heeft beantwoord. In februari en maart 1795 werden in Waverveen, Waveren, Botshol en Ruige Wilnis de zittende schepenen afgezet en vervangen door een nieuw bestuur dat de naam kreeg van "provisioneele municipaliteit". De schout en secretaris, Jan van Wickevoort Crommelin, mocht nog enige tijd zijn functies behouden omdat men dacht dat hierdoor de inning van de belastinggelden was verzekerd. Dit bleek echter een misrekening want toen Van Wickevoort zag aankomen dat hij eveneens zou worden afgezet, verdween hij op 3 maart 1796 met medeneming van de complete dorpskas en liet de gemeente berooid achter. Op 11 februari 1795 vond in Wilnis en Westveen eveneens een omwenteling plaats die zonder bloedvergieten verliep. De oude machthebbers maakten plaats voor nieuwe bestuurders maar geheel probleemloos gebeurde dit niet. Men was er wel heel voortvarend aan begonnen maar in Mijdrecht en Uithoorn was men daar minder tevreden over omdat de Wilnissers achteraf minder warm liepen voor de zegeningen van de Bataafse Revolutie dan de inwoners van de omliggende dorpen en het provinciale bestuur. In Wilnis had de nog in 1793 door de proost aangestelde schout en gadermeester Heijstek zijn ambt eveneens mogen behouden. Hij ontpopte zich nu als een overtuigd Patriot en Bataaf. Maar door zijn optreden onder het vorige regime was hij onder de Wilnisse inwoners allerminst geliefd.

Toen Heijstek door de 'Heren Representanten 's Lands van Utrecht' ook nog werd benoemd tot voorlopig schout, secretaris en gadermeester van Vinkeveen en Demmerik ter vervanging van de

vroegere schout en gadermeester van beide dorpen begrepen de Wilnissers van de omwenteling helemaal niets meer. Toen ook nog onder de nieuw benoemde afgevaardigden onderlinge ruzies uitbraken over het verdelen van de baantjes concludeerde men in Wilnis dat ten opzichte van het oude regime eigenlijk niets was veranderd. In Mijdrecht ging alles wat rustiger. Op 31 januari 1795 werd door de plaatsvervangend schout Pieter Westerwijk Forsborgh de revolutie aangekondigd. In vergaderingen in het kerkgebouw in de Kerkstraat en in het rechthuis werden besluiten genomen die het revolutionaire karakter van de nieuwe tijd moesten bevestigen maar in de praktijk anders uitpakten. De van Joodse origine hervormde predikant Salomon Duytsch dook enige tijd onder omdat hij bang was vanwege zijn oranjegezindheid door het nieuwe bewind te worden opgepakt. Gedurende een periode van nog geen twintig jaar kregen de inwoners van ons land, en dus ook de inwoners van De Ronde Venen, te maken met een revolutie, die een einde maakte aan de Verenigde Republiek. Vervolgens vonden er twee staatsgrepen plaats een in 1798 en een in 1801, weliswaar zonder bloedvergieten, maar waarbij toch ook in De Ronde Venen bestuurlijke veranderingen plaats vonden. Daarna kwamen er twee constitutionele wijzigingen zonder militair ingrijpen in 1805 en 1806. Voor het eerst kreeg ons land een geschreven grondwet waarin sprake was van eenheid in het bestuur. In 1806 ontstond het Koninkrijk Holland onder Lodewijk Napoleon. Daarna volgde in 1810 de inlijving bij Frankrijk, die duurde tot 1813. De Oranjes keerden daarna terug en het Koninkrijk der Nederlanden werd gesticht. Nederland was weer onafhankelijk, alhoewel die vrijheid voor de gewone man en vrouw toen nog talloze beperkingen kende.

De Franse invloed

Vanaf 1795 werd de Bataafse Republiek door verdragen steeds meer een satellietstaat van Frankrijk. Napoleon Bonaparte werd in 1804 keizer van Frankrijk en breidde hoe langer hoe meer zijn invloed in Europa uit. In 1805 werd Rutger Jan Schimmelpenninck, de gezant van de Bataafse republiek in Parijs, door Napoleon met een in Parijs klaargemaakte grondwet naar den Haag gestuurd. De nieuwe grondwet werd zonder problemen door de Staten-Generaal aangenomen en meteen ingevoerd. Napoleon was echter nog niet tevreden. Om nog meer invloed te krijgen benoemde hij in 1806 zijn broer Lodewijk tot koning van Holland.

De houding van de bevolking

Hoe stonden de inwoners van De Ronde Venen tegenover al deze nieuwe ontwikkelingen? Vooropgesteld dient te worden dat niet iedereen zich hierbij nauw betrokken voelde. Men danste in 1795

wel om de vrijheidsboom die in Mijdrecht in de Dorpsstraat bij de Kerkstraat stond opgesteld, maar men kon moeilijk aan het feesten blijven. De dagelijkse werkzaamheden moesten ook worden verricht. De revolutie is in Mijdrecht min of meer uitgeroepen door twee uit Amsterdam afkomstige personen, namelijk Westerwijk Forsborgh en Pieter Warnars. Zij waren waarschijnlijk al eerder vanuit Amsterdam naar hier gestuurd om als gangmakers het revolutionaire vuur aan te wakkeren maar toen zij in 1800 Mijdrecht weer verlieten, was dit vuur hier al flink gedoofd.

In het jaar 1802 werden de gerechten weer in ere hersteld en de samenstelling van het gemeentebestuur veranderde eveneens. Eerder genomen besluiten werden teruggeschroefd. In 1802 waren er twee hervormden en twee katholieken in de constitutie maar in 1803 waren er vijf hervormden en een katholiek. Deze laatste werd het jaar daarop ook vervangen door een hervormde. Ook in De Ronde Venen gaf de Bataafse Revolutie de stoot tot emancipatie van katholieken en joden. De katholieken hebben dit slechts in beperkte mate opgepakt ondanks het feit dat zij in Mijdrecht en Wilnis samen ruim 40% van de bevolking uitmaakten. Veel priesters waren weliswaar patriottisch gezind en hoopten op een grotere vrijheid voor de katholieken maar er waren ook ernstige bezwaren tegen de revolutie: de katholieke kerk was in Frankrijk veel bezit en gezag kwijtgeraakt.

Aartspriester H. Berendtzen was evenals de Brusselse nuntius, die in deze landen het gezag van de paus vertegenwoordigde, fel tegen de revolutie. Hij waarschuwde pastoor Joannes van Engelen, die

als bouwpastoor van de nieuwe kerk in Driehuis een groot gezag had, voor het kwaad dat met de revolutie de kop opstak. Bovendien vond er juist in die tijd een wisseling van pastoors plaats en werd Van Engelen in 1796 opgevolgd door Arnoldus Stanislaus van Lakerveldt die onbekend was met de plaatselijke toestanden. De joodse gemeenschap bestond in Mijdrecht uit slechts 40 personen, waaronder kinderen, en het merendeel was armlastig. In Mijdrecht maakten de hervormden bestuurlijk de dienst uit. Zij waren echter in twee partijen verdeeld. Allereerst een conservatieve groep, die alles bij het oude wilden laten, en anderzijds de democraten die het oude bestel geheel wilden omverwerpen. Een middengroep was er niet. De echte bestuurlijke verandering kwam pas in 1848 met de door professor J. R. Thorbecke opgestelde grondwet maar het duurde vervolgens nog tientallen jaren voordat de inwoners van De Ronde Venen gebruik maakten van de mogelijkheden die deze nieuwe grondwet hun bood. Bij de hervormden in Mijdrecht waren het slechts een paar families die zich lieten gelden. Voor de rest heerste er vooral tijdens de Franse overheersing onder de bevolking een passieve gehoorzaamheid, een berusting of een welwillendheid tegenover het regime. Wellicht heeft de zorg om het eigen bezit hier een rol gespeeld. Ons land werd gedurende de jaren 1796-1800 ernstig geteisterd door de runderpest en deze ziekte zal De Ronde Venen beslist niet hebben overgeslagen. Bovendien was het in 1812 een extreem koude winter en er waren in die tijd diverse misoogsten. Ook de malaria eiste in dit waterrijke gebied heel wat slachtoffers evenals de cholera door het slechte drinkwater.

Afbeelding links

Een van de vele geromantiseerde schoolplaten waarop in de vooroorlogse jaren de vaderlandse geschiedenis in het onderwijs aanschouwelijk werd gemaakt. Deze plaat toont de aankomst van de zoon van stadhouder Willem V, de latere koning Willem I, op het strand van Scheveningen. In 1795 werd de stadhouder, door oprukkend patriotisme en binnenvallende Franse troepen, gedwongen met zijn gezin naar Engeland te vluchten. In 1813 keerde zijn zoon terug om zich in 1814 tot koning te laten uitroepen. Daarmee begon in feite de Nederlandse monarchie en kwam er een einde aan de Bataafse republiek.

Bron: Uitgave "In naam van Oranje" editie 14. Uitgeverij Waanders.

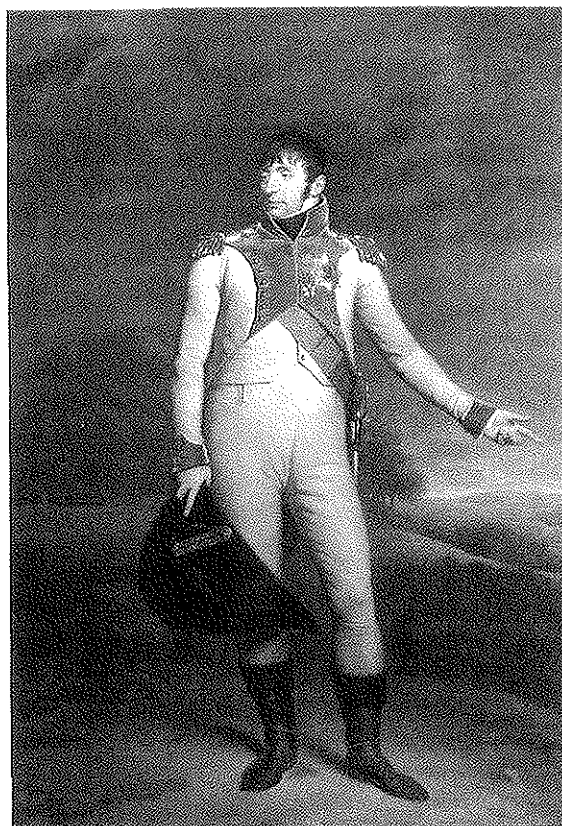
Aan de andere kant ging het de boeren vrij goed. Na 1809 stegen de prijzen van de akkerbouwproducten tot een recordhoogte en de prijzen van boter en kaas stegen met maar liefst 50%. De burgemeesters gedroegen zich in opdracht van de Franse overheden min of meer als een soort vaderfiguur over hun dorpelingen. Dit zal dan ook een rol hebben gespeeld in de houding van de bevolking tegenover het plaatselijk bestuur. Vooral sinds 1806, toen Lodewijk Napoleon koning van Holland werd, en tijdens de daaropvolgende inlijving bij Frankrijk was er een scherp toezicht van de hogere overheden op de plaatselijke bevolking. Ook de burgemeester van Mijdrecht, Van Doorn van Noordscharwoude, die - voordat hij in Mijdrecht benoemd werd - ook al burgemeester van Wilnis en Oudhuizen was geweest, werd hierbij ingeschakeld. De autoriteiten hielden dus nauwlettend het gedrag van de bevolking in de gaten en zagen met name toe op de openbare orde en publieke veiligheid. Na 1810 diende de burgemeester in de verplicht gestelde Franse taal aan de sous-prefect van het departement van de Zuiderzee verslag uit te brengen van gebeurtenissen in zijn gemeente. De verslagen van Mijdrecht waren uitvoeriger dan die van Wilnis welke meestal slechts uit een paar zinnen bestond. Het kan natuurlijk ook zijn dat er in Wilnis minder gebeurde maar omdat de tekst altijd gelijklopend was, ligt het meer voor de hand dat de Wilnise burgemeester het Frans minder beheerste dan zijn Mijdrechtse collega. Toen Napoleon in 1811 Amsterdam Den Haag en Utrecht bezocht, werden er uitgebreide veiligheidsmaatregelen genomen en werden personen die per schip vanuit De Ronde Venen naar Amsterdam en Utrecht kwamen op wapens onderzocht.

Lodewijk Napoleon

Sinds het afzweren van koning Philips II in 1581 werd ons land na meer dan twee eeuwen republikeins staatsbestel op 5 juni 1806 weer een koninkrijk. In Parijs installeerde Napoleon zijn broer Lodewijk tot koning van Holland. Na de protestante stadhouders had Holland weer een katholieke vorst. Rumoer hierover was er nauwelijks. Twee weken voor het uitroepen van het koninkrijk, op 24 mei 1806, werd nog in een traktaat de vrije uitoefening van de godsdienst, het gebruik van de Hollandse taal en de onaantastbaarheid van de staatsschuld vastgesteld. Dat dit loze beloften waren, zou pas in de komende jaren blijken. Bijna een jaar later vaardigde Lodewijk, op 19 en 29 april 1807, een aantal wetten uit op het gebied van het gemeentelijk bestuur. In deze wetten werd de gemeentebesturen, slechts de vrijheid gegeven om de "huishoudelijke belangen" te regelen en wel op een nog nader door de wet te bepalen wijze. Omdat dit niet nader werd toegelicht, bleef voor de kleinere gemeenten,

waaronder Mijdrecht, Wilnis en Waverveen, voorlopig alles nog bij het oude.

Onder raadpensionaris Schimmelpenninck was wel een nationale gemeentewet tot stand gekomen maar die was nooit ingevoerd. Op 2 augustus 1808 vaardigde koning Lodewijk een decreet uit, waarbij de teruggave van kerkgebouwen welke tijdens de 80-jarige oorlog de katholieken ontnomen waren, mogelijk werd gemaakt. In Mijdrecht en Wilnis is dit niet gebeurd. Waarschijnlijk kwam dit omdat de katholieken op 6 augustus 1782 voor de twee parochies Mijdrecht en Wilnis, op de grens tussen beide gerechten te Driehuis, een nieuw kerkgebouw in gebruik hadden genomen. Weliswaar mocht het gebouw, om de protestanten geen aanstoot te geven niet aan de weg staan en niet te veel opvallen, maar de katholieken zullen er waarschijnlijk niet veel voor hebben gevoeld om hun nieuwe kerkgebouw, waarvoor de nodige offers waren gevraagd en schulden waren gemaakt, te ruilen voor de bestaande hervormde kerkgebouwen in Mijdrecht en Wilnis. Die waren nodig aan een opknapbeurt toe en zouden alleen met veel geld weer bruikbaar gemaakt moeten worden aan de katholieke liturgie. Over een geldelijke restitutie zoals op andere plaatsen wel gebeurde, is in de archieven niets te vinden. Waarschijnlijk hebben de katholieken deze kwestie ook niet op de spits willen drijven. In de wet van 2 augustus 1808 werden ook de tractementen van de predikanten en pastoors vastgesteld, maar van de

Lodewijk Napoleon (1778-1846) Koning van Holland (1806-1810) Geschilderd portret door Charles Howard in 1809

uitbetaling kwam niet veel terecht. Af en toe werd er wel eens iets uitbetaald maar meestal ontvingen de predikanten helemaal geen geld. In 1812 ontvingen zij slechts 1/3 deel van hun achterstallig tractement uit 1811 en in juni 1813 werd een heel klein deel van hun verdiensten in 1812 uitbetaald. Als de gelovigen niet hadden bijgesprongen waren de pastoors en de predikanten van de honger omgekomen.

Elk jaar moest op 2 september, de verjaardag van de koning, een dank- en gebedsdienst worden gehouden teneinde Gods zegen over hem af te smeken. Ook de kerkklokken dienden dan op vastgestelde tijden feestelijk te worden geluid. Na de inlijving bij Frankrijk, in 1810, gebeurde dit ook voor keizer Napoleon. De Mijdrechtse burgemeester gaf zelfs een schrijven van de prefect door waarin opdracht werd gegeven dat in de kerken voor een spoedige bevalling van de keizerin moest worden gebeden. Men moet echter niet denken dat deze diensten volle kerken trokken. Allereerst was het voor de protestanten moeilijk te bidden voor hun nieuwe katholieke vorsten. Maar ook de katholieken konden hiervoor maar weinig enthousiasme opbrengen. Dit kwam omdat de katholieke gelovigen door hun pastoor op de hoogte waren gebracht van het feit dat paus Pius VII Napoleon had geëxcommuniceerd. De paus had ook geweigerd Napoleon tot keizer te kronen waarop deze zelf de keizerskroon gepakt had en op zijn hoofd gezet. Inmiddels was de paus gevangen gezet in Savona en later in Fontainebleau.

Voor de joodse inwoners werd een apart decreet uitgevaardigd. Het voorzag niet alleen in de organisatie van consistories in alle plaatsen met een joodse gemeenschap, maar bepaalde tevens dat alle officiële verschillen tussen joden en niet-joden die er nog bestonden, zoals een apart eedformulier, moesten verdwijnen. Een nieuwe onderwijswet van 1806 bepaalde wat op de scholen moest worden onderwezen. Dit waren de vakken lezen, rekenen en schrijven. Als het om ander onderwijs ging dan armenschole, moesten ook andere vakken worden ingevoerd waaronder natuurlijk het Frans. De overheid stelde tevens de schooltijden vast en welke vakken klassikaal moesten onderwezen. Leerplicht was er toen nog niet. Godsdienstonderwijs mocht door de kerken op de openbare scholen niet worden gegeven. Dit mocht alleen buiten de officiële schooluren.

Gedurende het bewind van Koning Lodewijk werd de Franse invloed steeds groter. Wel verzette de koning zich vaak heftig tegen de besluiten van zijn broer, maar uiteindelijk trok hij toch aan het kortste eind. Zo werden er onder zijn bewind nieuwe belastingwetten ingevoerd, welke weerstand bij de bevolking opriepen. Ook werden er zogenaamde vrijwilligers voor het leger gevraagd. Met name ging het hier om wezen die in weeshuizen of

armenhuizen vertoefden. Toen de Engelsen in 1809 een invasie deden in Zeeland, verplichtte Napoleon zijn broer om een sterk leger op de been te brengen teneinde de Engelsen te verdrijven. De provincie Utrecht was inmiddels opgeheven en opgegaan in het departement van de Zuiderzee. Dit departement moest een vast aantal "vrijwilligers" leveren en hierdoor kreeg de rekrutering een verkapt verplicht karakter.

Lodewijk Napoleon had bij zijn installatie, ondanks aandringen van zijn broer, geweigerd de militaire dienstplicht in te voeren en hij was er inmiddels achter gekomen dat zijn onderdanen hier niets voor voelden. Om toch enigszins aan de wensen van zijn broer tegemoet te komen, werden weesjongens en arme jongens uit gestichten onder druk gezet om dienst te nemen. Als je thuis niets te eten had, was het maar beter om in dienst te gaan. Daar werd voor eten en kleding gezorgd. Bovendien was het een verlichting voor de gemeentekas en de armenkassen van de kerken die dus minder uitkeringen behoeften te verstrekken.

Inlijving bij Frankrijk

Omdat Lodewijk in de ogen van zijn broer Napoleon onvoldoende de Franse belangen vertegenwoordigde, greep hij tenslotte in. Op 9 juli 1810 werd het Koninkrijk Holland ingelijfd bij Frankrijk. De Franse wetten werden ingevoerd en Franse troepen en ambtenaren werden hier gestationeerd om toe zien op de juiste uitvoering van de wensen van de keizer. In Mijdrecht liepen in die tijd de spanningen zo hoog op dat burgemeester Van Doorn van Noordscharwoude het nodig oordeelde om persoonlijk de herbergen langs te gaan om er op toe te zien dat daar geen onvertogen woorden tegen het regime zouden vallen of dat de cafégangers tot ordeverstoringen zou overgaan. Het bestuur werd totaal gecentraliseerd. Het land werd evenals in Frankrijk in departementen ingedeeld met aan het hoofd een prefect. Die prefect kreeg nu de bevoegdheid om de burgemeester (maire) te benoemen en de leden van de gemeenteraad. Het lid zijn van de gemeenteraad stelde echter weinig voor omdat de leden alleen maar een advies mochten uitbrengen. En de burgemeester was volkomen afhankelijk van de prefect of de sous-prefect.

Kort na de inlijving werd Henricus Abraham van Doorn van Noordscharwoude maire van Mijdrecht. Hiervoor was hij schout en gadermeester van Wilnis geweest, een functie die ongeveer overeenkwam met die van burgemeester en ontvanger van belasting. Hij was bovendien al enige jaren lid van het gemeentebestuur van Mijdrecht geweest. Wie kwamen voor het ambt van burgemeester in aanmerking? Loyaliteit aan de overheid stond natuurlijk voorop. Maar deze loyaliteit stond in nauw verband met hetgeen de betrokkene bezat. De

benoemden voelden er weinig voor om het risico te lopen om door tegenwerking hun bezit verbeurd te laten verklaren. Daarom werden met name in de kleinere plaatsen, waaronder de rondevense dorpen, de hoogst aangeslagenen in de belasting tot burgemeester benoemd.

Er was in de ogen van de Fransen nog een andere reden, namelijk dat rijkdom als de beste garantie gold tegen corruptie. Achteraf ging die veronderstelling niet altijd op want enige jaren later, toen de Fransen al vertrokken waren, moest de Wilnise burgemeester Albertus Jan Klaus, zwager van Van Doorn, zich in 1821 verantwoorden omdat hij zowel in Mijdrecht als in Wilnis van de aangeslagen te veel belasting had geïnd. Hij werd hiervoor in 1822 tot 10 jaar tuchthuis veroordeeld. Voor De Ronde Venen bracht de inlijving nog een andere breuk met het verleden mee. In 1811 werden de Utrechtse kapittels opgeheven en kon men niet meer spreken van de Proosdijlanden. De proost had voortaan in deze streek geen enkel gezag meer en de scheiding tussen bestuur en rechtspraak werd definitief ingevoerd. De organisatie van het recht werd op Franse leest geschoeid.

Een van het plaatselijke bestuur onafhankelijke rechterlijke macht, dat de naam van vredegerecht kreeg, werd geïnstalleerd. In voorafgaande Proosdijkoeriers heeft de redactie enige van de daar gevoerde processen gepubliceerd. In 1812 vond er ook een gemeentelijke herindeling plaats, waarbij Blokland en Kromme Mijdrecht aan de bestaande gemeente Mijdrecht werden toegevoegd. Bij de gemeentelijke herindeling van 1989 waarbij de gemeenten Vinkeveen en Waverveen, Wilnis en Mijdrecht opgingen in de nieuwe gemeente De Ronde Venen, werd Blokland samengevoegd met de toen nog bestaande gemeente Nieuwveen.

Met de inlijving bij Frankrijk in 1810 was de invoering van de gevreesde dienstplicht onafwendbaar geworden. Napoleon bepaalde bij een decreet van 18 oktober 1810 over de militaire organisatie dat in het vervolg hier eveneens dezelfde wetten en reglementen als in Frankrijk zouden worden ingevoerd. De Hollandse rekruten zouden voor een deel bij het leger en voor een ander deel bij de vloot moeten dienen. De rekrut kon dus kiezen tussen matroos of soldaat. Maar omdat er onvoldoende schepen waren, was er echter van een

De Fransen zagen Holland al snel als een wingewest en gedroegen zich als bezetters. Zo werd de ridderzaal onder andere gebruikt als exercitieruimte. Tafereel uit 1809 vastgelegd door tekenaar H. Carpentus. Bron "In naam van Oranje" editie 12 Uitgeverij Waanders.

keuze geen sprake.

Per keizerlijk decreet van 3 november 1811 werden de eerste 3000 dienstplichtigen over de lichte 1808 opgeroepen voor de militaire dienst waarvan een derde bij de vloot werd ingedeeld. Vrijgesteld van opkomst waren weduwnaars en gescheiden mannen met kinderen. Het departement van de Zuiderzee, waar Mijdrecht onder viel moest 900 mannen leveren. Omdat Napoleon zijn veldtocht tegen Rusland voorbereidde, werden binnen zeer korte tijd meer lichtingen opgeroepen. Het rekruteren van dienstplichtigen gebeurde op lokaal niveau. Een belangrijke taak hiervoor was eveneens weggelegd voor de burgemeester van Mijdrecht. Deze moest niet alleen zorgen voor een duidelijke bekendmaking door middel van algemene publicaties of door een voorlezing van de plaatselijke omroeper. Dat gebeurde vaak met trommelslag. Ook diende er vanaf de kansel bekendheid te worden gegeven. Bij dit laatste diende zich echter een groot probleem aan. Zowel predikant als pastoor, die vanaf de preekstoel de boodschap van "Gij zult niet doden" verkondigden, werden nu gedwongen van diezelfde preekstoel jongemannen op te roepen om het zwaard te hanteren.

Het is begrijpelijk dat daarom aan dit bevel weinig gehoor werd gegeven. Bovendien was nog niet overal de burgerlijke stand ingevoerd. Geboorten, huwelijksluitingen en begrafenissen werden genoteerd in kerkelijke registers, die ondergebracht waren bij de pastoor en de dominee. Bij de joodse inwoners diende hiervoor het besnijdenisregister. De wereldlijke overheid had deze registers echter nodig om vast te stellen wie voor de militaire dienst in aanmerking kwam en had het verzet van de pastoors en predikanten voorzien. Daarom kregen deze van hogerhand te horen dat zij in een preek de gelovigen moesten attenderen op de plicht om hun keizer te eerbiedigen en dat zij zich aan de wetten van het land dienden te houden. De pastoor en predikant dienden een afschrift van die preek aan de burgemeesters af te geven, die op hun beurt deze preken weer moesten opsturen naar de prefect van het departement.

Gedurende de inlijving bij Frankrijk was Hendrik Lastdrager predikant van de hervormde kerk te Mijdrecht en hij zal burgemeester van Doorn van Noordscharwoude als lidmaat van deze kerk regelmatig onder zijn gehoor hebben gevonden. Van enig ongenoegen tussen beide heren in die periode blijkt echter niets. Uit de kerkelijke registers, en vanaf 1811 uit de burgerlijke stand, diende de burgemeester een alfabetische naamlijst op te stellen van de jongemannen in Mijdrecht die volgens het conscriptiedecreet dienstplichtig waren. Hij kon op deze wijze ook zien wie zich niet had gemeld en aan de oproep geen gevolg had gegeven. Degene die niet kwam opdagen, kreeg van de burgemeester via de

gemeentebode of een gendarme een oproep om alsnog te verschijnen. Wanneer dit eveneens geen resultaat had, kreeg de burgemeester opdracht om een onderzoek in te stellen naar de verblijfplaats van de dienstweigeraar. Wanneer die gevonden werd, dan werd hij geplaatst bij een strafbataljon. Als de opgeroepene onvindbaar bleef werden de ouders van betrokkene aansprakelijk gesteld en tot een zware boete veroordeeld of werden in hun huis militairen gelegerd. Voor Wilnis en Waverveen golden dezelfde maatregelen.

De dienstplicht en de belastingwetten zorgden ervoor dat de bevolking langzamerhand in verzet kwam tegen het tirannieke bewind van de Franse keizer, die het welzijn van de bevolking volledig ondergeschikt maakte aan zijn plannen om heerser te worden over heel Europa. Vooral de dienstplicht zorgde ervoor dat de bevolking in verzet kwam. De jonge mannen werden ingelijfd bij een leger dat op moest trekken naar het verre Rusland. Het contact tussen familie en de dienstplichtigen was hiermee finaal verbroken. Eerder was er ook al verzet geweest tegen het oproepen van jongemannen voor de Nationale Garde. Dit gebeurde door de registers waarin de dienstplichtigen waren genoteerd te bemachtigen en te vernietigen. In het nabijgelegen Nieuwkoop lukte het "une bande de rebelles" van ongeveer 50 burgers, voorzien van stokken en messen, de burgemeester te overvallen en hem de oproepingsregisters af te nemen. Het had voor de burgemeester beslist nog erger kunnen aflopen want het bezit van vuurwapens was in het begin van de 19^e eeuw algemeen. Ongetwijfeld zal het bericht van deze overval ook in Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen en Waverveen zijn doorgedrongen en de burgemeesters van deze plaatsen zullen zeker hun maatregelen hebben getroffen.

Het einde van de tirannie

Op 25 juni 1812 viel Napoleon met een leger van 600.000 man Rusland binnen. De overtocht over de toenmalige grensrivier de Njemen leverde geen problemen op maar daarna stakte de opmars. De eerst twee weken verloor hij al 130.000 man door gesneuvelden, gewonden, ziekte en desertie. De verliezen waren zo enorm dat hij op 14 december slechts met 140.000 man Moskou binnen kon trekken. Gezien de grote verliezen gaf hij opdracht om op korte termijn in het gehele keizerrijk, dus ook in Holland, extra dienstplichtigen op te roepen. Maar de catastrofe zou nog erger worden. De Russen staken hun eigen hoofdstad in brand en het Napoleontische leger werd gedwongen door gebrek aan voedsel, onderdak en de extreme koude Moskou te verlaten. De terugtocht verliep chaotisch en terug bij de rivier waar de veldtocht was begonnen waren er van de 600.000 man bij het begin van de veldtocht nog maar 25.000 over. De rest was bezweken. Van

de naar schatting tussen de 15.000 en 35.000 Noordnederlanders die de keizer vergezelden, keerde maar 2 a 3 % behouden terug. Napoleon was zijn troepen bij de terugtocht vooruitgegaan en bij een keizerlijk decreet van 1813 werden de jongemannen van 18 jaar opgeroepen om de wapenrok aan te trekken.

De geruchten over de nederlaag van Napoleon in Rusland bereikten ook ons land en daardoor werd het verzet tegen de dienstplicht nog groter. Inmiddels trokken er zich nog meer donkere wolken boven het hoofd van Napoleon samen. De Russen achtervolgden het keizerlijke leger tot in Polen en Pruisen. De Pruisen hadden daarop Napoleon de oorlog verklaard. Paniek maakte zich meester van een groot aantal Franse ambtenaren uit Hamburg die hals over kop naar Holland vluchtten, waardoor de geruchtenstroom nog eens extra werd aangewakkerd. Op 3 juni 1813 sloten de strijdende partijen een wapenstilstand waarbij - ook weer volgens geruchten - de onafhankelijkheid van Holland zou zijn besproken. De wapenstilstand was van korte duur en nadat ook Oostenrijk zich bij de Russen en Pruisen had aangesloten werd het keizerlijke leger op 19 oktober bij Leipzig vernietigend verslagen. Op 12 november 1813 verschenen de eerste Pruisische en Russische troepen aan onze oostgrens. Amsterdam kwam op 15 november in opstand, de Franse gouverneur Lebrun vluchtte naar Utrecht en het Franse regime stortte ineen.

De Hagenaar Gijsbrecht Karel van Hogendorp proclameerde een week later een Nederlands onafhankelijk bestuur. Holland was weer vrij. Deze gebeurtenissen gingen ook aan de bewoners van De Ronde Venen met zijn regelmatige postkoets- en scheepsverbindingen met Amsterdam en Utrecht niet voorbij. Alhoewel, Amsterdam mocht dan op 15 november in opstand gekomen zijn, Utrecht was nog volledig in Franse handen. Vanuit deze stad trokken de Fransen op naar Woerden waar ze daar aanwezige Oranjegarde binnen twee uur versloegen. Van 24 tot 27 november 1813 was deze stad, waar van de toren en het stadhuis de oranjevlag had gewaaid, een prooi van de moordende en plunderende Franse soldaten, die niets en niemand ontzagen. Ook deze gebeurtenis zal hier de inwoners tot voorzichtigheid hebben gemaand. Op 20 november had de burgemeester van Mijdrecht de prefect van het arrondissement Utrecht al ingeflicht over de onrust in het dorp. In tegenstelling tot alle voorafgaande uitgaande brieven is deze brief in het Nederlands en niet meer in het Frans gesteld. Uit de inhoud blijkt duidelijk dat hij de Oranjeklanten niet hard wil aanpakken maar toch wel de orders van de Frans gezinde prefect zal uitvoeren. Kennelijk wist hij nog niet voor wie hij moest kiezen hetgeen duidelijk blijkt uit de inhoud van onderstaande brief.

“ Mijn Heer!

Wij hebben ingevolgt uwen Last, alles aangewend, om het dragen van oranje en het uitsteken der Vlaggen voor te komen en daarin bijzonder rustig geslaagd, ja zelfs zodanig dat die het dragen ten onzen verzoeken weder af deden, dan Mijn Heer, men is hier in het zekere bezorgt geworden, dat het departement de Monde van de Maas in S'Hage een proclamatie door den Graaf van Stierman (bedoeld is hier Van Limburg Stirum) [FdW] is uitgevaardigd waarbij gezegd werd dat de Prins van Oranje binnen weinigen dagen in het Land staat te komen. Oranje mag en moet gedragen worden. U begrijpt nu daar wij aan de Monde van de Maas grenzen onze inwoonders verlangen in dat zelve te mogen deelen en wij Langer moetende draalen de gemoederen zullen gaande worden te meer in alle de Naburige plaatsen, Zevenhoven, Nieuwveen en Noorden de vlaggen waijen, dan wanneer U Mijn Heer bewust mogt zijn dat dit met groot gevaar zoude plaats hebben zoude het veijligst zijn, dit niet te ondernemen. Van daar Mijnheer dat ik door deezee Uw orders zal afwachten. In welke Verwachting ik d' Eer heb met hoogachting te zijn, Uw Onderdanigen Dienaar

H.A. Van Doorn Van Noordscharwoude”

De gevolgen

De bevrijding van de Fransen had voor Van Doorn niet de gevolgen welke de door de Duitse bezetter benoemde NSB-burgemeester Doude van Troostwijk ondervond. Deze laatste werd voor zijn collaboratie met de vijand tot enige jaren gevangenisstraf veroordeeld. Van Doorn werd door koning Willem I in zijn functie herbenoemd. Hoewel de Franse bezetting ook met onderdrukking en geweld gepaard ging, zijn deze twee bezettingen niet met elkaar te vergelijken. De plattelandsbevolking in De Ronde Venen had in wezen weinig met de overheid te maken. Behoudens de dienstplichtwetten, de vordering van paarden en vee, de invoering van het metrieke stelsel, de nieuwe belastingwetten, en de invoering van de burgerlijke stand en van de Franse taal en het verdwijnen van de gulden voor de Franse franc, hoe ingrijpend ook, was alles bij het oude gebleven.

Van democratie was geen sprake maar die hadden de dorpingen hiervoor ook niet gekend. Ze hadden hieraan even mogen ruiken toen ze rond de vrijheidsboom dansten, maar ondervonden dat tijdens de Bataafse Republiek alle verworvenheden weer werden teruggedraaid. Bovendien was er behalve de bestaande elite, die hoofdzakelijk uit protestanten bestond, eigenlijk niemand die in staat was om een overheidstaak op zich te nemen. Die elite speelde elkaar, zoals voor de revolutie, het balletje toe en was vaak door familiebanden met elkaar verbonden. Zo was Mijdrechts burgemeester

Van Doorn eerst getrouwd met de dochter van zijn voorganger. Na haar overlijden huwde hij de zuster van de Wilnisse schout Klaus. Ook de leden van de families Verdam en Van Wieringen komen we in verschillende openbare functies tegen in Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen. Geweld tegen de overheid kwam eigenlijk niet voor. De burgemeester was een figuur die ook al tijdens de Bataafse tijd in zowel Wilnis als in Mijdrecht bestuurlijke functies had uitgeoefend. Zij zagen hem als een van hen. Bovendien had hij, zoals eerder gememoreerd, van hogerhand de opdracht gekregen om zich als een "vaderlijk" figuur ten opzichte van de inwoners te gedragen. Dit mocht echter ook niet te ver doorgevoerd worden want in een rapport van het departement uit 1812 werd gesproken over de zorgeloosheid waarmee zij hun ambt uitoefenden. Van "Bijltjesdag" en van het berechten van meelopers met de Fransen en corrupte personen is dan ook in Mijdrecht en ook in de omliggende dorpen geen sprake geweest. Een Bevrijdingsfeest zoals in 1945 was er toen evenmin. 100 Jaar later, in 1913, werd de onafhankelijkheid in Mijdrecht echter wel uitbundig gevierd. Op vijf plaatsen werden geweldige poorten van turven opgericht en

WAARSCHOUWING.

HET DEPARTEMENTAAL GERIGTS HOF VAN UTRECHT, sedert eenigen tijd vele klagen ontvangen hebbende over de menigvuldige dieverijen van Turf met het stelen van Planken, Beugels, Stokken en andere Gereedthappen, welken in de Veenderijen in den omtrek van Mijdrecht dagelijks voorvallen; terwijl sommige daders zich zelfs verfonten, om de gestolen Turf aan anderen uitteventen en te verkoopen, alles tot merkelijke schade van de Veenlieden; **WAARSCHOUWT** bij deze allen en een iegelijk, dat ten strengsten naar de daders van de voorz. dieverijen zal worden geïnformeerd, en voorts tegen dezelve rigoureuselijk naar de Wetten van den Lande des noods tot gestrange Lijfstraffe zal worden geprocedeed; wordende voorts ook alle goede Ingezetenen vermaand om hunne benoedigde Turf, van niemand anders te koopen, dan van Veenlieden en andere gepatenteerde personen, noch ook eenige Turf te verkoopen, ten zij alvorens daartoe patent verkregen te hebben, op de boete als bij de Wetten bepaald.

En om de dieverijen van Turf des te beter te ontdekken, wordt bij deze beloofd een premie van Twintig Dukaten aan den genen, welke een Turfdief zal weten aantebrenge; zoodat dezelve in handen der Justitie gerake en van her hant overtuigd werde; met toezegging, dat des Aanbrengers naam zal worden gecereceerd.

En opdat een ieder hiervan kennis moge dragen, zal deze naar gewoonte worden gepubliceerd, en zoo te Mijdrecht als anders, waar het van nooden wezen zal, gealligeerd, als naar behooren.

Utrecht, den 5^{en} van Wintermaand 1809.

In kennis van mij Griffier
CORNELIS DE WIJS.

Te Utrecht, by JOHANNIS ALTHEER en GERRIT POST, Drukkers van het Land-Drukg. Ambt van Utrecht.

Als gevolg van de slechte economische toestand was diefstal een veel voorkomend verschijnsel. Deze publicatie uit 1809 laat zien dat het justitie destijds menens was er tegen op te treden. Een groot aantal veroordelingen in het Utrechts archief geeft daarvan getuigenis.

het hele dorp liep uit om feest te vieren. De kasteleins van de vele cafe's, die Mijdrecht toen rijk was, deden goede zaken waarvan nog menig huisgezin in de navolgende weken de financiële gevolgen moest ondervinden.

In 1813 hadden de mensen in De Ronde Venen wel andere zaken aan het hoofd dan het vieren van de bevrijding. Een herdenking van de soldaten die in Franse krijgsdienst gesneuveld waren of op andere wijze waren omgekomen vond evenmin plaats. Na de bevrijding werden een groot aantal Franse wetten en besluiten teruggedraaid. Zo werd de gulden weer een wettig betaalmiddel en werd De Ronde Venen weer ingedeeld bij de provincie Utrecht en het departement van de Zuiderzee werd opgeheven. Met de heerschappij van de proost was het definitief afgelopen. De herinneringen zijn echter gebleven. Nog steeds spreken we over de Proosdijlanden en zijn in Mijdrecht de straten vernoemd naar de proosten die hier het gezag hebben uitgeoefend. Een overblijfsel uit de proostentijd is eveneens dat er nog steeds een adellijke familie is, die zich d'Hangest Baron d'Yvoy van Mijdrecht mag noemen.

In tegenstelling tot hetgeen in andere gemeenten nog wel eens gebeurde, is geen van de leden van deze familie ooit tot burgemeester van Mijdrecht benoemd, alhoewel de Gelderse gemeente Rozendaal in de vorige eeuw wel een burgemeester met die naam heeft gekend.

Verwoestingen en plunderingen hebben hier in de Franse tijd evenmin plaats gevonden. Jammer genoeg zijn in 1795, onder invloed van de Bataafse omwenteling, de wapenborden en de schilden van de proosten, die in de hervormde kerk aanwezig waren, vernietigd als zijnde "de overblijfselen van de slavernij en het willekeurig gezag". Bij de bevrijding van de Franse overheersing was ons land, door de zware belastingdruk en het continentale stelsel waarbij geen handel meer met Engeland en Oost-Indië bedreven mocht worden, praktisch bankroet. De economische vooruitgang had hier ook al jarenlang stilgestaan.

Hoe was het welvaartsniveau in die tijd? Toen hadden de meeste mensen ongeveer 60 % van het geld dat ze verdienden nodig om eten te kopen en dat inkomen werd dan vaak nog verdiend door man, vrouw en inwonende kinderen. Tegenwoordig is dit nog geen 20 %. Tarwebrood was voor de meeste mensen te duur, mede als gevolg van de belasting die op het malen van graan werd geheven. Roggebrood was het voedsel voor de armen evenals het eten van peulvruchten. Een gunstige ontwikkeling was het toenemende gebruik van de vitamine- en calorierijke aardappel, die in deze periode meer en meer als volksvoedsel werd verbouwd en geaccepteerd. Van de overblijvende 40

percent van het inkomen moesten huur of pacht, kleding en brandstof worden betaald. De turf, die hier zelf werd gewonnen, was goedkoper dan in de steden maar door de oorlogssituatie moest voor kleding en schoeisel aanmerkelijk meer worden betaald. Doodgaan van de honger kwam hier niet voor, maar het aantal jongens dat afgekeurd werd voor de militaire dienst wegens een te geringe lichaamslengte steeg in de periode toen de prijs van de levensmiddelen eveneens een onrustbarende hoogte bereikte.

De toestand na de bevrijding

Hoe het er in de Ronde Venen na het vertrek van de Fransen in 1813 voorstond weten we uit een vragenlijst die in 1815 op verzoek van het departement van oorlog moest worden ingevuld. De vragenlijst is wel van twee jaar later maar in die periode zal er niet veel veranderd zijn. De burgemeesters van Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen hebben deze lijst zeer nauwkeurig ingevuld. Het dorp Mijdrecht telde toen 2098 inwoners die in 304 huizen woonden waarvan er 34 volgens de maatstaven van toen grote boerderijen werden genoemd. De rest, dus 170 stuks, bestond uit kleine boerderijen en arbeiderswoningen. Bovendien werden deze door meerdere gezinnen bewoond. De hervormde kerk bevond zich in de Kerkstraat en de katholieke kerk stond in Driehuis waar ook de Wilnissse katholieke kerken. Tenslotte was er nog een joodse synagoge in de Mennonietenbuurt. Er waren in het dorp twee gevangenissen: een civiele voor twee personen en een criminele voor één persoon. Het openbaar vervoer bestond uit een beurtschip, berekend voor 20 personen of 20.000 ponden gewicht. Fabrieken of werkplaatsen waren er niet uitgezonderd "een grutterij, breekende jaarlijks nagenoeg 20 lasten. De inwoonders zoeken hun onderhoud in de boerderij, en in 't veenen en debiteren van turf". Aan ambachtslieden had Mijdrecht 5 timmerlieden, 2 smeden, 1 koperslager, 2 metselaars, 6 bakkers, 8 kleermakers en 6 schoenmakers. Aan rollend materieel bezat Mijdrecht 8 wagens met ieder 2 paarden en 8 karren met een paard. Uit de gemeente werden per jaar gemiddeld 100 koeien, 60 schapen en 100 varkens verkocht.

Vinkeveen met de buurtschappen Demmerik, Waveren, Waverveen, Botshol en Ruige Wilnis had slechts 950 inwoners. Hier was de woningtoestand nog minder rooskleurig. Er waren 63 heel eenvoudige boerenwoningen en 59 arbeiderswoningen die eveneens soms door meerdere gezinnen werden bewoond. Voor de gehele gemeente beschikte men over 16 paarden. De marktschuit kon hoogstens 60 mensen vervoeren. Fabrieken waren niet aanwezig en de Vinkeveense middenstand- voor zover men toen van

middenstanders spreken kon- bestond uit 9 timmerlieden, 2 smeden, 2 metselaars 3 kleermakers en 3 schoenmakers. Hieronder werden de knechten eveneens meegeteld. Het per jaar verkochte vee naar een andere gemeente werd op 20 koeien, 150 schapen en 300 varkens geschat. Een katholiek kerkgebouw werd niet genoemd hoewel die er toch wel geweest moet zijn. Wel werd er een hervormd kerkgebouw genoemd.

In 1815 had Wilnis 1208 inwoners die woonden in 43 boerenwoningen en 130 daggelders- of burgerwoningen. Er was een hervormde kerk en een schoolgebouw. De katholieke kerken zoals eerder bij Mijdrecht aangegeven in Driehuis. Het dorp beschikte over 20 paarden en de marktschuit was berekend op het vervoer van 20 personen en 20.000 pond gewicht. Het aantal ambachtslieden bestond uit 31 personen waarvan 9 timmerlieden, 4 smeden 3 metselaars, 5 bakkers, 5 kleermakers en 5 schoenmakers. De "export" van vee bestond uit 50 koeien, 100 schapen en 250 varkens.

Uit deze gegevens moeten we concluderen dat in De Ronde Venen beslist geen sprake was van welvaart. De ontginning van turf en de landbouw boden in feite de enige mogelijkheid om een karige boterham te verdienen. Het heeft nog jaren geduurd voordat er van enige vorm van welvaart kon worden gesproken. Als we nu op die periode terugkijken moeten we vaststellen dat de toenmalige inwoners van onze huidige gemeente ondanks oorlogen, armoede, ziekten en rampen zich een bestaan hebben weten te verschaffen waarvan wij ons nu afvragen hoe zij dit alles hebben klaargespeeld.

Geraadpleegde literatuur

Johan Joor. 'De Adelaar en het Lam' Uitgave de Bataafse Leeuw Amsterdam 2000.

'Het ontstaan van het moderne Nederland' onder redactie van Wantje Fritschy en Joop Toebes. Uitgeverij Sun Nijmegen.

Paul Knevel: 'Het Haagse Bureau' samenwerkende uitgeverijen Prometheus en Bert Bakker.

D.H. Couvee en dr. G. Pikkemaat: '1813-1815 Ons Koninkrijk geboren'.

Dr. J. Haitsma. 'Hervormd Mijdrecht.'

Drs. E.A.G. van den Bent en drs. C.M.P.F van den Broek. 'Mijdrecht meer dan veen alleen'

Drs. P.J.J.M. van Wees. 'Twee parochies verenigd in Driehuis'

Drs. A. Bloed e.a. 'Van Wildernis tot Ronde Venen.'

Drs. A. Bloed. 'Waverveen door de eeuwen heen'.

Geraadpleegde bronnen: Streekarchief Vecht en Venen, Rijksarchief Utrecht en het Algemeen Rijksarchief Den Haag.

Huwelijken Hollandgangers in Vinkeveen 1825-1879

Door J.C. Bader

Bij het inzien van de Proosdijkoerier van september 2001 werd mijn aandacht al gauw gericht op de beschrijving van de bewoning van de Herenweg te Vinkeveen in 1830. Daar vond ik mijn oudouders Hermanus Donicie, schoenmaker en zijn vrouw Klaasje van der Meer op huis nr. 53b en de betovergrootouders van mijn vrouw Arie Versteegt, veehouder en zijn vrouw Hendrina Hogeveen op huis nr.42 met één kind. Fantastisch om dat te zien want dat ene kind is Elisabeth, geboren op 27 dec.1829, die later trouwde met Hollandganger Johan Heinrich Nichting uit Plaggenschale, gemeente Merzen.

Over die Hollandgangers uit Merzen en Ankum wil ik graag wat uitgebreider ingaan omdat er in de Ronde Venen nu nog vele families wonen die daar van afstammen. In de negentiende eeuw zijn er vele Duitsers uit de streek van Ankum en Merzen naar Vinkeveen getrokken om daar een aantal maanden als arbeider te werken in de veenderij en dan gepakt en gezakt in de zomer weer terug te keren naar de "Heimat". De namen van deze arbeiders werden opgetekend in een passenregister dat in Vinkeveen werd opgemaakt. Deze registers waren verdwenen, maar kort geleden heeft de archivaris van het streekarchief Vecht en Venen, de heer Hagen, na grondig onderzoek, een viertal van deze registers terug gevonden, die verscholen zaten tussen andere archiefstukken. Het betreft de periode 1858-1861. Van één Hollandganger Johann Heinrich Westendorf uit Plaggenschale is een vrijbrief (Freischein) aanwezig waarin iets meer over de persoon wordt meegedeeld. Hij was geboren in Südmerzen 18 dec. 1836 en vrijgesproken van militaire dienstplicht door een beslissing van de koninklijke Landdrost in Osnabrück gedateerd 28 februari 1857. Deze "Freischein" was gedateerd 28 april 1862. Bij de huwelijken zult u zien dat deze Johann Heinrich op 18 juni 1862 te Vinkeveen trouwde voor de burgerlijke stand akte nummer 13 met Catharina Johanna van der Vaart uit Vinkeveen. Wel heel interessant dat deze akte er bij zat, want normaal zijn ze vaak te vinden bij de zogenaamde huwelijksbijlagen zoals ik die in het Utrechts archief heb gezien. Op twee lijsten komt de naam voor van Heinrich (Hendrik) Schockman (Schuckmann) op 21 juni 1858 en 11 juli 1859. Bij de huwelijken komt de naam Schockman een viertal keren voor. Daar zal hij zeker familie van zijn. Bij het nakijken van de vier lijsten viel het me op dat de namen Westendorf, Dieckman, Kemme, Pohlkamp, Glürich, Maassman en Rolfes nu nog in Merzen voorkomen en Schuckman in Ankum. In de periode van 1825-1879 waren er ook Hollandgangers die tijdens hun verblijf in Vinkeveen verkering kregen. Daar trouwden ze en bleven werken in de veenderij. De meesten van hen kwamen uit het dorp Merzen. Merzen ligt ongeveer 30 km. ten noordwesten van Osnabrück. De buurtschappen die daartoe behoren zijn:

Döllinghausen, Plaggenschale, Lechtrup, Südmerzen, Engeln, Schlichthorst, Oster- en Westerröden. Merzen behoorde in die periode tot het koninkrijk Hannover. Thans behoren Merzen en Vollage tot de gemeente Neuenkirchen. Ankum ligt 8 km. ten noordoosten van Merzen. Het omvat de buurtschappen Rüssel, Westerholte, Starten, Tütingen, Kettenkamp, Besten, Nortrup en Suttrup, Druchhorn en Eggermühlen. Familienamen die nu nog in Merzen en Ankum voorkomen zijn: Grüter, Kodde, Mertens, Dieckman, Schweer, Holtkamp, Kemme, Nichting, Elseberg, Westendorf, Buschermöhle (Buskermolen), Middendorf (Middendorp) Meyer, Bertke, Pohl, Pohlmann en Schuckmann (Schokman). De naam Klinkhamer komen we nog tegen in Neuenkirchen. Hieronder volgen de 48 huwelijken die in bovengenoemde periode voor de burgerlijke stand in Vinkeveen zijn gesloten met vermelding van hun ouders. Daarbij heb ik de volgende afkortingen gebruikt:

x = gehuwd met;
* = geboorte;
† = overlijden;
v. = vader;
m. = moeder.

Opgemerkt mag worden dat de Hollandgangers uit Merzen allen katholiek gedoopt zijn in de St. Lambertuskerk te Merzen. Al deze huwelijksakten kunt u inzien in het streekarchief gevestigd in het Gemeentehuis te Mijdrecht. Zoals u zult zien zijn er ook Hollandgangers bij die uit andere plaatsen kwamen: Burgsteinfurt, Dorsten en Rosenbecks in Pruisen, Bocholt, Beesten, Freren/Andervenne, Alfhausen, Schwagstorf, Osterkappeln, Malgarten en Osnabrück.

Noot van de redactie. Mochten er lezers zijn die meer over de Hollandganger willen weten, dan kunnen zij contact opnemen met de auteur de heer J.C. Bader sr. Ambachtsheerelaan 1, 3481GJ te Harmelen tel 0348 443930

HEIRATUNGEN HOLLANDGÄNGER IN VINKEVEEN

Johannis Ackooy x **Wilhelmina Bentrup**
Zimmerman * 06-05-1793 Elst Gld. * 25-08-1811 Burgsteinfurt
v. Arend van Ackooy v. Carl Friedrich Bentrup
m. Maria van Oriël m. Elisabeth Wacker
x 21-03-1857 in Vinkeveen burgerlijke stand, akte 11

Johan Henrich Ekel, x **Cornelia van 't Lagerhuis**
Schuhmacher * 19-01-1783 Dorsten Pr. * 12-10-1808 Vinkeveen
v. Henrich Ekel v. Jacobus van 't Lagerhuis
m. Angda Siepenkotten m. Christina van Hellingen
x 23-04-1844 in Vinkeveen b.s. akte 5 - zweiter Ehe

Gerhard Heinrich Geuting x **Gesina Theresia Votel**
Kaufmann * 14-07-1833 Bocholt * 05-10-1835 Beesten
v. Joseph Geuting v. Gerhard Lucas Votel
m. Agnes Hidding m. Gesina Maria Teisman
x 15-02-1865 in Vinkeveen b.s. akte 5

Johann Dirk Gruter, x **Maria Catharina Kodden**
Torfmacher * 01-09-1809 Merzen * 26-12-1811 Merzen
† 27-01-1843 Vinkeveen v. Joh. Heinr. Elseberg Kodden
v. Bernhard Gruter † 23-08-1818 † 02-03-1834 zu Merzen
m. Maria Adelheid Mertens m. Maria Catharina Kodden
x 26-11-1799 zu Merzen
x 27-11-1834 in Vinkeveen b.s. akte 10 mit Einwilligung Maria
Adelheid Mertens 29-10-1834

Johannes Henricus Gruter, x **Maria Elis. Catharina Scholte**
Torfmacher * 84-03-1835 Vinkeveen * 27-11-1838 Vinkeveen
v. Johann Dirk Gruter v. Hendrik Scholten aus Alfhausen
m. Maria Catharina Kodde m. Adriana van Egeraat
x 08-02-1859 in Vinkeveen b.s. akte 5

Johan Dirk Gruter, Torfmacher x **Margaretha Elisabeth**
Klinkhamer
* 11-10-1836 Vinkeveen * 14-06-1841 Vinkeveen
+ 18-01-1904 Vinkeveen v. Frederik Klinkhamer
v. Johann Dirk Gruter m. Marg. Elis. Dickmans
m. Maria Catharina Kodde m. Marg. Elis. Dickmans
x 02-11-1861 in Vinkeveen b.s. akte 27

Johann Heinrich Heitjohann x **Anna Johanna Streefkerk**
* 15-10-1831 Merzen-Lechtrup * 06-02-1837 Abcoude
v. Johann H. Heitjohann v. Willem Streefkerk
m. Margaretha Maria Schweer m. Maria van Vliet
x 07-06-1862 in Vinkeveen b.s. akte 12

Johan Gerhard Holtkamp x **Maria Adelheid Dickmans**
* 20-04-1822 Döllinghausen *
† 02-10-1871 Vinkeveen † 30-06-1866 Vinkeveen
v. Heinrich Holtkamp v. Bernard Dickmanns
† 24-02-1855 Engelen (80) † 22-05-1870 Engelen (76)
m. Anna Maria Wieten m. Maria Engel Pohkamp
† 19-06-1830 Döllinghausen
x erster Ehe in Merzen 11-02-1851 x **Maria Schockmann**
* 29-10-1841 Vinkeveen.
v. Joh. Bern. Schockmann
m. Marla Anna Karhof
x 25-01-1867 zweiter Ehe Vinkeveen b.s. akte 5

Johann Heinrich Kemme x **Maria Frederica Gruter**
* 14-06-1836 Merzen * 11-11-1841 Vinkeveen
v. Johann Barend Kemme v. Joh. Theodorus Gruter
m. Anna Maria Elis. Hulsmans m. Maria Cath. Kodde
† 22-02-1848 Vinkeveen † 27-01-1843 Vinkeveen
x 18-04-1863 in Vinkeveen b.s. akte 5

Johann Heinrich Kemme x **Maria Elisabeth Kemme**
* 18-10-1834 Merzen * 01-11-1843 Vinkeveen
v. Gerhard Heinrich Kemme v. Johan Dirk Kemme
m. Maria Catharina Jelges m. Maria Cath. Teule
x 29-05-1868 in Vinkeveen b.s. akte 16

Dirk Heinrich Klinkhamer, x **Margaretha Nichting**
Torfmacher * 25-10-1833 Merzen-Döllinghausen * 05-01-1840
Vinkeveen
v. Joh. Fred. Klinkhamer v. Joh. s. Henricus Nichting
m. Maria Elisabeth Dickmans m. Maria Elisabeth Schweer
x 28-02-1859 in Vinkeveen b.s. akte 9

Johannes Bernardus Klinkhamer x **Anna Maria Cath.**
Elis. Mollenkrämer
* 08-12-1825 Merzen * 02-11-1829 Merzen
v. Joh. Fredericus Klinkhamer v. Johan Dirk
Mollenkrämer
m. Maria Elisabeth Dickmans m. Maria Catharina
Jelges
x 26-02-1851 in Vinkeveen b.s. akte 11

Johan Dirk Klinkhamer x **Maria Elisabeth Nichting**
* 06-08-1830 Merzen-Döllinghausen * 25-11-1834
Vinkeveen
v. Joh. Fredericus Klinkhamer v. Johannes Henricus
Nichting
m. Maria Elisabeth Dickmans m. Maria Elisabeth
Schweer
x 08-04-1856 in Vinkeveen b.s. akte 6, erster Ehe
x **Catharina Maria Kemme** * 30-05-1834 Merzen
v. Johan Bernhard Kemme m. Anna Maria Elis. Hulsmann
12-01-1867 zweiter Ehe in Vinkeveen b.s. akte 1

Johannes Fredericus Klinkhamer x **Maria Catharina Nichting**
* 18-08-1828 Döllinghausen * 28-09-1832 Merzen
v. Joh. Fredericus Klinkhamer v. Johan Heinrich
Nichting
m. Maria Elisabeth Dickmans m. Maria Elisabeth
Schweer
x 12-04-1853 in Vinkeveen b.s. akte 10

Johannes Hendricus Klinkhamer x **Maria Catharina Kodden**
* 26-09-1824 Döllinghausen * 01-12-1809 Engelen
+ 19-01-1888 Vinkeveen v. J. Heinrich Elseberg
v. Joh. Fredericus Klinkhamer m. Kodden
m. Maria Elisabeth Dickmans m. Maria Catharina
Kodden
x 03-05-1848 in Vinkeveen b.s. akte 4

Dirk Heinrich Kodde x **Alida van de Weerd**
Torfmacher * 04-10-1800 Engelen * 11-10-1815 Utrecht
v. Joh. Heinrich Elseberg gen. Kodde v. Jan van de Weerd
m. Maria Catharina Kodde m. Alida Duijkersloot
x Zweiter Ehe 10-05-1850 in Vinkeveen b.s. akte 16
x Erster Ehe x **Maria Geertruida Schuurman** † 21-07-1849 Vinkeveen

Joh. Hendr. Franciscus Kodde x **Maria Catharina Klinkhamer**
* 20-05-1833/3 Vinkeveen * 28-10-1843 Vinkeveen
v. Dirk Heinrich Kodde v. Joh. Fredericus Klinkhamer
m. Maria Elisabeth Schuurman m. Maria Elisabeth Dickmans
x 02-11-1861 in Vinkeveen b.s. akte 28

Johan Hermann Koldehof x **Cornelia Middendorp**
* 14-10-1810 Ankum * 06-01-1814 Waverveen
v. Hermann Koldehof v. Henricus Middendorp
Holzschumacher zu Ankum
m. Margaratha Schroder m. Alijdus Boojj
x 17-05-1833 in Waverveen b.s. akte 3

Barend Meijer x **Margaretha Maria Schweer**
Schuhmacher * 05-12-1815 Ter Aar * 10-10-1817 Merzen
v. Stefan Meijer v. Johan Bernard Schweer
m. Geertruij Nichting m. Maria Elisabeth Jelges
x 08-05-1839 in Vinkeveen b.s. akte 3

Theodor Meijer * 12-09-1816 Merzen
v. Dirk Heinrich Meijer
m. Margaretha Maria Kemme
x 11-05-1841 in Vinkeveen akte 9 b.s.

x Margaretha Meijer * 13-04-1811 Ter Aar
v. Stefan Meijer
m. Geertuij Nichting

Hendricus Dojnatus Möllenkramer * 20-10-1840 Amsterdam
v. Johan Heinrich Möllenkramer
m. Maria Adelheid Grover
x 25-04-1864 in Vinkeveen b.s. akte 7

x Maria Catharina Kodde * 26-02-1841 Vinkeveen
v. Dirk Heinrich Kodde
m. Maria Geertruida Schuurman

Johann Barend Nichting * 02-08-1828 Plaggenschale
v. Joh. Henricus Nichting
m. Maria Elisabeth Schweer
x 22-04-1861 in Vinkeveen b.s. akte 15

x Antje den Hollander * 11-04-1839 Abcoude-Proosdij
v. Gerrit de Hollander
m. Erkje Barends

Johann Heinrich Nichting, Torfmacher
* 11-10-1797 Westerholte bij Ankum
v. Johan Heinrich Nichting
m. Maria Catharina Schrage
x 23-11-1825 in Vinkeveen b.s. akte 5

x Maria Elisabeth Schweer * 15-11-1796 Merzen
v. Johan Heinrich Schweer
m. Maria Catharina Kabbes

Johan Heinrich Nichting, Torfmacher
* 04-09-1826 Plaggenschale
+ 24-03-1888 Vinkeveen
v. Johan Heinrich Nichting
m. Maria Elisabeth Schweer
x 31-01-1854 in Vinkeveen b.s. akte 3

x Elisabeth Versteeg * 27-12-1829 Vinkeveen
+ 12-01-1881 Vinkeveen
v. Adrianus Versteeg
m. Hendrina Hooegeveen

Theodorus den Oudendammer * 21-04-1833 Vinkeveen
v. Cornelis den Oudendammer
m. Aartje Kortrijk
x 15-12-1858 in Vinkeveen b.s. akte 21

x Anna Maria Votel * 01-11-1833 Beesten
v. Gerhard Lucas Votel
m. Gesina Maria Teismann
* 05-08-1858 Beesten

Gerhard Heinrich Pohl * 25-08-1858 Vinkeveen
x 17-06-1810 Merzen
v. Hermann Bertke
m. Catharina Maria Pater
geheiratet vor 1853 zu ?

Bernardus Theodorus Schulte * 07-04-1807 Freren -Andervenne
v. Johan Albert Schulte
m. Anna Margaretha Ket.tel
x 18-09-1837 in Vinkeveen b.s. akte 11

x Anna Maria Ginten * 20-08-1788 Freren
v. Johan Henrich Ginten
m. Anna Maria Driever
† 04-10-1835 Freren

Johan Herman Heinrich Schulte * 17-11-1811 Alfhausen
v. Franz Henrich Adam Schulte
m. Maria Cath. Eversman
† 30-12-1835 Alfhausen (65 J)
x 17-07-1838 in Vinkeveen b.s.

x Adriana van Egeraat * 21-05-1819 Amsterdam
v. Kasper van Egeraat
† 27-08-1832 Den Helder
m. Elisabeth Ribbens

Franz Heinrich Adam Schulte * 13-02-1772 Alfhausen
v. Johan Gerard Schulte
m. Maria Theresia Bredendam
x 09-10-1841 in Vinkeveen b.s. akte 12
Erste Ehe x Maria Catharina Eversman † te Alfhausen

x Matje Brouwer * 22-07-1816 Vinkeveen
v. Jan Brouwer
m. Willemijntje Griffioen

Antonius Schockman * 03-02-1834 Vinkeveen
v. Franz Anton Schockman
m. Johanna Bijleveld
x 23-01-1863 in Vinkeveen b.s. akte

x Maria Woerden * 13-10-1842 Vinkeveen
v. Gijsbertus Woerden
m. Alida den Dubbelden
† 03-12-1861 Vinkeveen

Franz Anton Schockmann * 12-09-1802 Schwagstorf
v. Johan Henrich Schuckman
m. Margaretha Ahrens
x 08-05-1834 in Vinkeveen b.s. akte 4

x Johanna Bijlevel t * 20-01-1809 Vleuten
v. Dirk Bijlevelt Wassermuller
m. Gijsje Neuteboom

Johan Herman Schuckman Torfmacher
* 20-10-1805 Merzen
v. Johan Henrich Schuckman
m. Margaretha Maria Ahrens
x 13-11-1839 in Vinkeveen b.s. akte 9 erster Ehe
† Maria Adelheid Bill 13-03-1844 te Vinkeveen
zweiter Ehe x Cornelia Schouten * 31-12-1819
v. Cornelis Schouten m. Anna Wittebol
x 18-11-1844 in Vinkeveen b.s. akte 20

x Maria Adelheid Bill * 18-08-1812 Merzen
v. Johan Herman Bill
m. Maria Adelheid Meijer

Johan Heinrich Schockman * 16-08-1840 Vinkeveen
v. Johan Herman Schuckman
m. Maria Adelheid Bill
x 03-02-1871 in Vinkeveen b.s. akte

x Maria Elisabeth Holtkamp * 05-05-1852 Abcoude
v. Johan Gerhard Holtkamp
m. Maria Adelheid Dickmans
(Aaltje Dijkmans)

Segert Hendriks * 28-03-1819 Wilnis
v. Barend Hendriks v. Gerd Schweer * 1795
† 08-08-1826 Wilnis. † 12-05-1844 Engelen
m. Geertrui de Groot m. Maria Adelheid Rojemanns * 1797
† 21-08-1823 Oudhuizen † 05-07-1838 Schwagstorf
x 12-04-1847 in Vinkeveen b.s. akte 8
13-04-1847 in R.K.Kerk te Vinkeveen -Zeugen: Hendrik Nichting
Maria Schweer

Christophorus Heinrich Tiemann * 25-03-1809 Ostercappeln
v. Hermann Tiemann
m. Clara Sieks m. Alida Esser
x 09-10-18, -1 in Vinkeveen b.s. akte 11

x Maria Magdalena van der Linden * 03-02-1810 Amsterdam getauft
v. Johannes van der Linden

Johannes Hendricus Westendorf * 18-12-1836 Lechtrup
v. Bernard Heinrich Westendorf v. Jacobus v.d.Vaart
m. Maria Catharina Klinkhamer m. Alida Klara Kerkhoff
x 18-06-1862 in Vinkeveen b.s. akte 13

x Catharina Johanna van der Vaart

Johannes Hendricus Vossenber * 25-11-1840 Vinkeveen
v. Barend Hendrik Vossenber v. Barend Kemme, Torfmacher
† 28-09-1847 Vinkeveen m. Anna Maria Elis.Hulsman
m. Maria Anna Kodde † 22-02-1848 Vinkeveen
x 23-11-1868 in Vinkeveen b.s. akte 24

x Maria Catharina Kemme * 23-03-1846 Vinkeveen † 02-02-1920

Gerhard Lucas Votel (zweiter Ehe) * 25-10-1805 Beesten
v. Johann Bernard Votel v. Hermann Bertke
m. Anna Margaretha Kuhlkamp Kötter zu Engelnern
m. Catharina Maria Pater
x 22-02-1862 in Vinkeveen b.s. akte 5

Johan Gerard Votel * 09-07-1837 See5ten
v. Gerhard Lucas Votel, Kaufman v. Cornelis de Groot, Maurer
m. Gesina Maria Teismann m. Maria Egbers
† 05-08-1858 Vinkeveen, (58)
x 24-08-1864 in Vinkeveen b.s. akte 13

Johan Wiegeman, Schiffer * 06-01-1805 Rosenbecks (Pruisen)
v. Johan Barend Wiegeman v. Hendrik Wismeijer
m. Engeljtje Scholten † 04-08-1816 Vinkeveen
† 19-03-1811 Pijnakker m. Stijntje van der Heijden
x 18-01-1836 in Vinkeveen b.s. akte 1

Ludwig Philip Wuppermann x Hendrica Hermina Vlug
 * 04-05-1808 Osnabruck St.Cath. * 20-01-1815 Amersfoort
 v. Friedrich Wilhelm Wuppermann v. Willem Vlug
 m. Catharina Johanna Hartmanns m. Oetje Stemfoort
 x 09-01-1842 in Vinkeveen b.s. akte 1

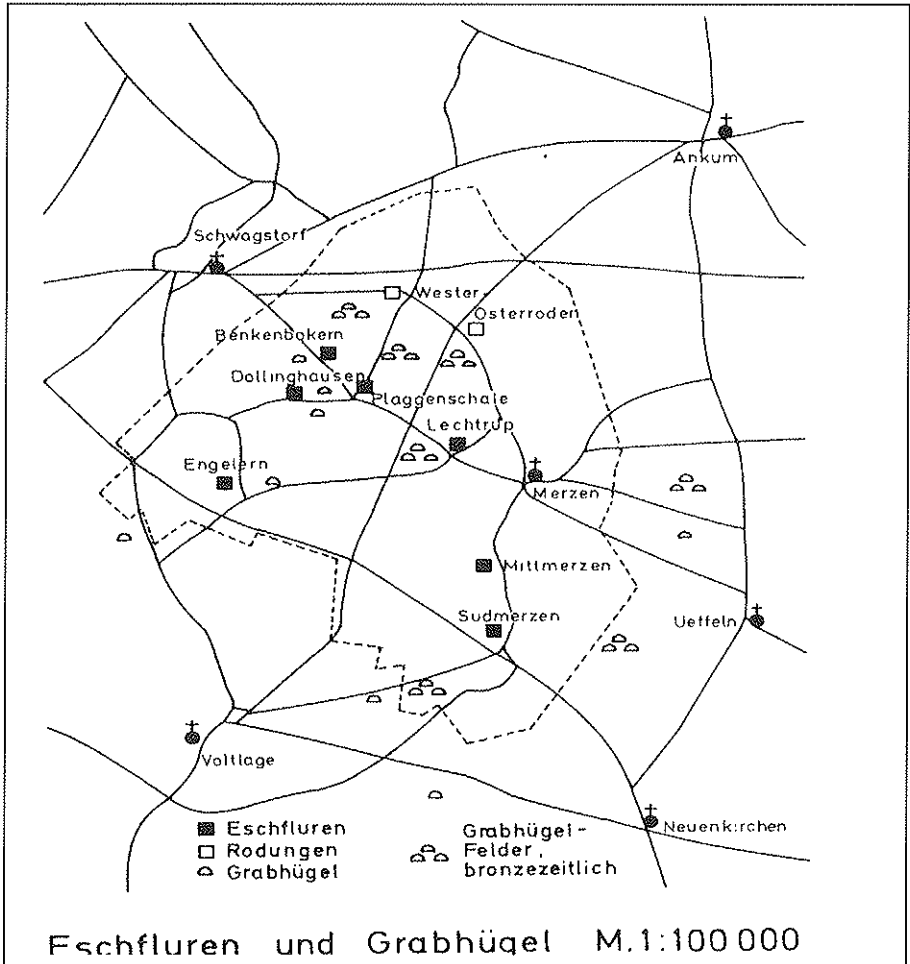
Johannes Friedrich Wüsten x Aplonia Lubken
 * 29-06-1812 Malgarten * 17-03-1823 Vinkeveen
 v. Johann Ernst van der Wüsten v. Gerrit Lubken
 m. Catharina Margaretha Strubben m. Aplonia Beijeren
 x 18-05-1861 in Vinkeveen b.s. akte 18

Johan Bernard Kemme: x Johanna de Zwart
 * 21-10-1805 Lechtrup (Merzen) * 09-11-1824 Hazerswoude
 v. Johan Dirk Kemme v. Adrianus de Zwart
 m. Catharina Maria Köstermenke † 03-02-1836 Hazerswoude

m. Alida van Klink
 † 02-12-1848
 x 19-01-1850 in Vinkeveen b.s. akte

Johannes van Lunsen (24) x Maria Anna Holtkamp (21)
 * Vinkeveen * Vinkeveen
 v. Anthonie van Lunsen,Arbeiter v. Johan Gerhard Holtkamp
 m. Cornelia van der Poel * 20-04-1822 Döllinghausen
 † 02-10-1871 Vinkeveen
 m. Maria Adelheid Dickmans
 † 30-06-1866 Vinkeveen (40) .
 x 14-02-1879 in Vinkeveen b.s. akte 4
 Zustimmung vor Heiratung Maria Engel Dickmans
 geb. Pohlkamp 05-01-1879 in Engeleren

Nummer biv Par	Namen in Germanen	datum van Vertrek	Par nummer	W.
1	Loepman Jacob Joseph	20 Junij 1860	33	Henr.
2	Buoker Johann Heinrich	30 " "	34	Ula
3	Cassmann Heinrich	6 July 1860	35	Ula
4	Buogemann Heinr.	3 July 1860	36	Ula

Hierboven
 In het streckarchief Vecht en Venen te Mijdrecht bevindt zich een aantal lijsten ingevuld door de gemeente Vinkeveen waarop namen van Duitse gastarbeiders die rond de jaren 60 van de 19^e eeuw in Vinkeveen in de turfwinning werkzaam zijn geweest. Op de lijsten staan de namen van mensen en de datums waarop zij Vinkeveen hebben verlaten voor waarschijnlijk terugkeer naar De Heimat.

Hiernaast een kaartje van de omgeving van Merzen waar velen van hen destijds woonachtig waren.

Toen en nu. Het leven (deel 2)

Herinneringen van Floor van Spengen (1906-1988)

Bewerkt door Jan Rouwenhorst

In het septembernummer van 2001 verscheen het eerste deel van het levensverhaal van Floor van Spengen. Hij schreef het in 1982. Van Spengen kwam uit een groot gezin en werd in 1906 te Vinkeveen geboren.

In de vorige aflevering beschreef Van Spengen hoe hij op 11-jarige leeftijd in de handel ging en achtereenvolgens werkte bij de kurksteen-, kettingkast- en koekfabriek te Mijdrecht. Naar eigen zeggen werd het hem duidelijk dat er meer te verdienen was in het aan de man brengen van allerlei goederen in de wijde omgeving. Dat gebeurde aanvankelijk per fiets of kruiwagen. In mei 1932 trouwde Van Spengen met An Piet uit Aalsmeer. Korte tijd woonde het echtpaar aan de toenmalige Kerkweg in Vinkeveen, tegenover het R.K. kerkhof.

Hieronder het vervolg van de herinneringen van Floor van Spengen.

Floor van Spengen ca. 1927. Foto: Familiearchief

“Ik had nog van een deel van de huiskamer een winkelatalage gemaakt, maar lopen deed het niet, omdat we te achteraf woonden en vanaf die tijd zocht ik op een andere plaats naar een winkel. In Abcoude nog wezen kijken. Daar werd mij bekend gemaakt dat daar nog een winkel leeg stond, maar die stond mij niet aan. En toen kwam ik half december in Mijdrecht terecht en hoorde van mevrouw Pieneman dat daar een winkel leeg kwam. Daar zat Dirk den Hertog in. Ik ben er heen gegaan en zei dat ik hoorde dat hij er uit ging en dat was ook zo. Ik vroeg wie de verhuurder was. Dat was zijn

schoonvader, de heer Eikelenboom Sr., die op de Eerste Zijweg van de Uithoornse Zuwe woonde. Daar wezen praten of ik van hem de winkel kon huren. En dat kon. De huur was f 6,50 per week. Thuisgekomen zei ik tegen mijn vrouw: “Wij gaan verhuizen naar Mijdrecht, daar heb ik een winkelhuis gehuurd.” Ze stond zo raar te kijken en zei: “Ik wil het eerst wel zien.”

De andere dag zijn wij er al heen gegaan. Door Van der Heuvel ons met de auto laten rijden, omdat Henk nog maar drie weken oud was. De winkel en het huis stonden ons allebei goed aan. Op 24 december 1932 ben ik aan het verhuizen gegaan. Mijn vrouw is met Henk naar haar moeder gegaan in Aalsmeer. Jan Stoof heeft mij geholpen met het verhuizen. Hij had een auto met platte bodem, een vrachtwagen. Alles ingeladen en zo de meubels enz. in de winkel in Mijdrecht gebracht. 's Avonds ben ik op de fiets naar Aalsmeer gegaan. Na de kerstdagen zijn wij weer naar Mijdrecht gegaan om de boel op te bouwen, zodat wij weer goed konden wonen. Een week later ben ik aan de winkel begonnen. Dat heeft wel een paar weken geduurd. Meer goederen ingekocht, reclame maken en de winkel een beetje feestelijk geopend. Maar toen kwam het zwaarste werk voor mijn vrouw, want een week later ging ik al weer met de vrachtfiets de weg op en zij moest alleen de winkel en het huishouden doen.

En het begon aardig goed te lopen. Mijn vrouw kon het alleen niet meer bij lopen, want zij had Henk ook nog. Dus ik op pad voor een meisje dienstdoende in de huishouding. Dat werd Anna Pijper van de Kerkvaart. Ze was ongeveer 15 à 16 jaar. Maar na maanden werd het steeds drukker in de winkel. Een jongen voor de winkel gehaald; ook één van een jaar of 16. Ik geloof dat de eerste Toon Pijper was. Mijn vrouw kreeg dus nog meer zorgen: het meisje in de huishouding en jongen in de winkel. En dan vroegen ze dat en dan weer wat anders, dus die moesten ook in geleerd worden. Konden ze een beetje goed,

gingen ze weer weg waar ze meer verdienden. En zo hebben wij vele meisjes en jongens in huis (?) gehad en ik was steeds met de vrachtfiets aan het venten op de weg. Totdat ik een keer op een maandagmorgen in 1937 op het Hofland de heer Beldersen (of Bellersen?) met zijn auto tegenkwam.

[De aansluitende tekst, in het originele verslag betreft het de pagina's 14 tot en met 18, is om verhaaltechnische redenen verplaatst. Het betreft de aankoop van een woning. Dat tekstgedeelte sluit beter aan op een later deel van het verslag, jr.]

Ik ging toen geld ophalen bij klanten, die bij mij op afbetaling hadden gekocht. Hij stopte, want ik kende hem al jaren. Hij woonde ook in Vinkeveen en ik had vroeger, toen ik 17 jaar was bij hem op zaterdag gewerkt in de tuin of wat wegbrengen, want hij deed in manufacturen (geweven stoffen, zoals katoen, wol, zijde en linnen, jr). Even met hem gepraat en toen zei hij tegen mij: "Ik heb wat voor je, deze auto." Daar had hij altijd mee gevent en hij was er altijd zuinig mee omgegaan. Het was een Chevrolet 1926 met achterdeur er in. Hij zegt tegen mij: "Dat is net iets voor jou. Je kunt hem kopen voor f 75,--." Ik zeg tegen hem: "Wat moet ik met een auto doen, ik heb niet eens een rijbewijs." Hij zegt: "Denk er maar eens over, want ik wil een nieuwe auto kopen." Ik kwam thuis en mijn vrouw was buiten aan het wassen met een teil en wasbord. Ik zeg tegen haar: "Ik heb Bellersen gesproken en die wou zijn auto aan mij verkopen." Zij zegt: "Wat moet hij kosten?" Ik zeg: "Vijfzeventig gulden." "Dat moet je altijd doen." Ik zeg: "Heb jij vijfzeventig gulden?" (...) Zij stond veel in de winkel en hield voor haar eigen wel eens wat achter, wat maar goed was. Ze zei toen: "Dan krijg je van mij de helft." En zodoende heb ik de auto gekocht. Maar rijden kon ik er niet mee. Jan Groot, een jonge jongen uit de Nutslaan, ging met mij mee en leerde mij rijden.

Op het laatst reed ik alleen zonder rijbewijs, want toen werd er nog niet zo naar gekeken. Ik moest examen afleggen in Aalsmeer. De eerste keer gezakt, de tweede keer heb ik het gehaald. En toen was ik enkele weken later in Ouderkerk en daar maakte ik de fout door om te kijken bij het maken van een kleine bocht. Ik schoof naar de kant van de weg en maaide twee dunne boompjes om en kwam naast het R.-K. kerkhof in een half droge sloot terecht. Ik heb direct naar huis gebeld en zei tegen m'n vrouw dat ik de sloot terechtgekomen was naast het kerkhof, maar nog niet er op. Zij zei: "Heb je de kleden er uitgehaald?" Neen, daar had ik niet aan gedacht en ik had ook nog een grote bus naaimachineolie bij me en er stond wat water in de auto en wat gemorste olie erbij, zodat in de kleden ook olievlekken waren gekomen. Het waren toen van die tafses Belse (?) kleden met aan kanten patronen er op. Zij heeft Jan

Stoof met een kraanwagen gestuurd, want daar had ik om gevraagd. Die kwam en heeft de auto er uitgehaald en ik kon dadelijk weer rijden, want de motor was nog droog. Ik ben naar huis gegaan en heb meteen geprobeerd de olievlekken eruit te halen en dat viel mee. De kleden konden weer aan de man gebracht worden. Verder is alles goed gegaan en zo goed als geen ongelukken gemaakt en met de auto gereden tot maart 1940.

Toen wist mijn broer Teun, die in Heerhugowaard woonde, een Ford 1931 te koop voor f 250,-- in het plaatsje Winkel (in de kop van Noord-Holland, jr). Daar had een bakker mee gereden. Daar ben ik met de trein heen gegaan. Teun is meegegaan en heeft die gekocht. Daar heb ik mee gereden tot 1946. Eerst nog mee gevent.

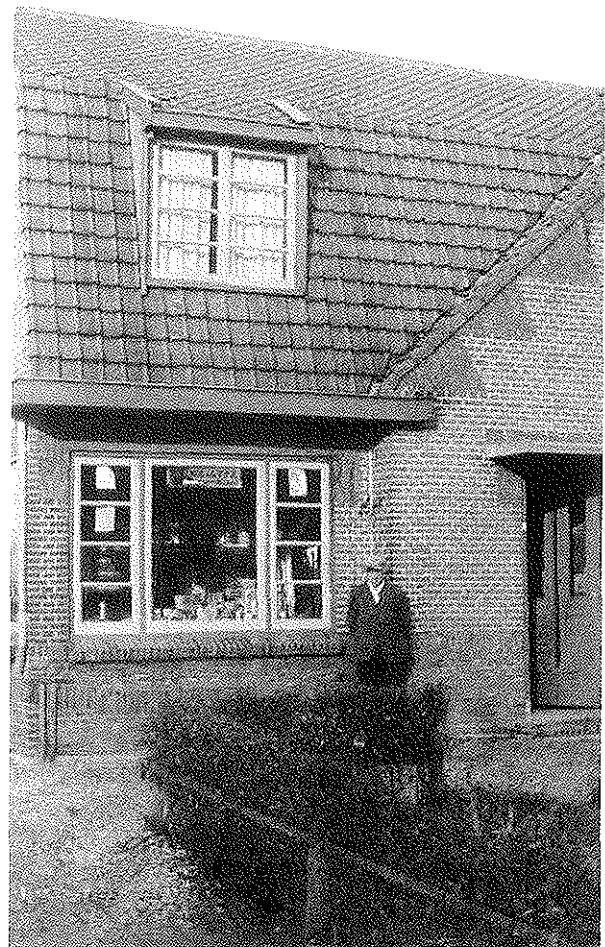
Toen kwam de oorlog in mei 1940. En ik moest met de wagen voor de dag komen, want er werden auto's gevorderd. Maar mijn wagen wilden ze niet hebben, omdat het jaartal te oud was, maar evengoed heb ik er veel mee gereden.

Ik kreeg (...) benzinebonnen toegewezen tot ongeveer najaar 1943 en toen heb ik een gasgenerator gekocht. Daar moest ik kolen, antraciet, mee stoken. Het waren twee ketels, ongeveer 7 meter hoog. Aan elke kant zo'n ketel: één om de kolen te stoken en de ander werd het gas gemaakt. Omdat de auto grote zuigers had, deed hij het er juist goed op. Ik heb het er op laten zetten bij garage Van der Helm en het kostte toen f 1.500,--. Kolen kon men eerst genoeg krijgen, maar later ging het ook op de bon. Nog een tijdje mee gevent en liet hem wel eens in de weg staan bij de boeren en ging dan op de fiets naar huis om kolen te besparen, want ook kolen kwamen op rantsoen en ik kreeg een toewijzing. Maar het werd eind 1944 en toen waren er helemaal geen auto's meer te zien. Ze waren veel te bang dat de Duitsers de wagens die nog wel reden zouden vorderen. Dokters in Mijdrecht-Wilnis en Vinkeveen reden ook niet meer. Ook Piet van IJperen met ziekenauto was er mee gestopt. Dus toen kwamen ze naar mij om zieken te rijden. De eerste keer was het een kind van de heer Kooiman aan de Oosterlandweg. Dat moest naar het ziekenhuis in de Oosterparkstraat, Amsterdam. Zo kwamen er nog meer van Wilnis en ook Vinkeveen. Om nog enkele te noemen: een overleden vrouw die huishoudster was geweest bij de heer Van der Zaan aan de Bovendijk in Wilnis. Maar die vrouw was in Wilnis al drie maanden begraven, maar haar ouders hadden graag dat ze in Friesland begraven werd. Ze werd weer opgegraven en er is een dubbele kist omgedaan, die toen niet al te best waren. Bij mij achter in de auto gezet, omdat ik een achterdeur in de auto had. Van der Zaan is meegegaan en zat naast de lijk-kist. Het was een vrouw van ongeveer 33 jaar en wij moesten de kist brengen naar het

Centraal Station in Amsterdam. Daar lag de boot naar Lemmer en de kist werd voor op de boot gezet. Enkele personen uit Mijdrecht weggebracht, zoals de broer van dokter Van den Berg. Die was bij hem ondergedoken, maar moest wegens ziekte naar Amsterdam gebracht worden. Een vrouw uit De Hoef lag met een rijnaak in De Hoef, tegenover de R.k. kerk. Die moest een kind krijgen. Ze kon thuis niet geholpen worden en moest ook naar het ziekenhuis in Amsterdam gebracht worden. Toen is er een zuster in burgerkleding, die als hulp werkte in de Majella-stichting, met mij meegegaan (op de baar gelegen) en ging zo mee op de harde vloer in de auto. Dat was om middernacht en we kwamen om ongeveer één uur in de Oosterparkstraat aan. Het was tegen half twee dat ik door Amstelveen kwam en een halt (toe)geroepen werd. Een Duitse soldaat vroeg of hij mee mocht rijden, want hij was 'ganz kaput' van lopen en liften uit Duitsland, waar hij vandaan kwam van vakantie. Ik liet hem meerijden en zou hem op de viersprong Bovenkerk-Aalsmeer uitlaten, omdat ik de Legmeer door moest. Hij zei dat als ik hem naar Aalsmeer bracht, hij mij twee pakjes sigaretten zou krijgen. Ik vroeg aan de juffrouw die met mij mee was als begeleidster "Vind je het goed, dan krijg je ook een pakje van mij." Ik rookte toch niet en zou ze aan de broer van mijn vrouw geven, die bij ons ondergedoken was.

Ik kwam in Aalsmeer en was ongeveer recht tegenover het station bij de villa van Hilverda, die mijn vrouw kende, omdat zij van Aalsmeer afkomstig was. Hij stapte uit en zei tegen mij: "Komm' mit." Ik zei tegen de juffrouw: "Ga ook maar mee." En zij kreeg een glas fris en ik kreeg twee borrels en twee pakjes sigaretten.

Nu had ik de laatste tijd een vergunning van de burgemeester van Mijdrecht, omdat de verkeersinspectie in Utrecht gesloten was, want daar had ik voorheen steeds vergunning van. Ik zorgde dat degene die de vergunning afgaf steeds wat tarwe van mij kreeg, want ik had nogal eens wat te ruilen bij de boeren, dus ik kon er nogal makkelijk aankomen. Maar de vergunning van de gemeente Mijdrecht had altijd niet veel te betekenen voor de Duitsers. Ik had al gauw gezien dat de militair een soort hoge officier was. Toen zei ik tegen hem: "Hoe moet ik midden in de nacht naar Mijdrecht komen, want dat stond er niet op en ik liet hem het papier zien. En werkelijk, ik kreeg het voor elkaar dat hij er een Duits stempel met een adelaar er op zette en daar was het me om te doen, toen ik die gelegenheid kreeg. Ik kon nu geruster rijden. In het najaar van 1944 is mijn auto nog een keer in beslag genomen door een Duitser, toen ik distributiebonnen moest ophalen in Haarlem. Toen ging een politieagent mee in opdracht van de gemeente. En net op de brug bij Haarlemmermeer-Aalsmeer moest ik stoppen. Er stapte een soldaat in en ik moest naar de Kruisweg

Voor de winkel aan de Kerkweg te Vinkeveen 1932.
Foto: familiearchief G. van der Helm

rijden en wij moesten terug lopen. In de Sportlaan woonden mijn schoonouders en daar hebben wij twee fietsen op bufferbanden gehaald om naar huis terug te rijden. Maar ik zat ook niet stil. Ik ging 's zaterdags weer met de fiets naar de Kruisweg en ik kreeg daar de 'Ortskommandant' te pakken. En met veel praten en met die vergunning mocht ik de auto terughebben. Maar met de auto waren ze op pad.

's Middags weer gegaan, maar hij was er nog niet. Hij zegt: "Komt u maandagmiddag en ik zal zorgen dat hij hier is." Ik maandagmiddag er weer heen, ik rijd naar de Kruisweg en net over de brug van de Haarlemmermeer zag ik de auto van de kant van Uithoorn komen. Even verder stopten ze, want ze hadden een lekke band, wat wel toevallig was. Ik stopte en bood aan even te helpen en vertelde hen dat het mijn auto was. Toen dat klaar was reden ze er mee naar de Kruisweg en daar kreeg ik werkelijk de auto terug. Dat was te danken aan de vergunning. En ik heb er toen steeds mee gereden tot het eind van de oorlog toe.

Een kind van dominee Rutgers uit Vinkeveen ook weggebracht naar het ziekenhuis in Amsterdam. Bij de heer Honig aan de Uithuizerweg in Wilnis was ingebroken en er was veel linnengoed en een pak meegenomen. De heer Honig verdacht iemand uit Amsterdam, maar die daarvoor in Wilnis had

gewoond, in dezelfde buurt. Twee politieagenten gingen mee: de heer Splunder en een ondergedoken politieagent Klaas Boltjes. In Amsterdam een rechercheur er bij gehaald en toen naar die persoon toe. Hij was niet thuis, maar ze kwamen toch in de woning, want zijn vrouw was wel thuis. En al gauw zag Honig zijn pak. Ook de rest is mee teruggenomen. Op de terugweg werd ik in Amstelveen, dicht bij het gebouw van het Leger des Heils, aangehouden door een Duitse soldaat, want daar zat ook een Ortskommandantur. Ik had er al een voorgevoel van, want ik was daar al meer aangehouden. De politie en Honig begonnen al een beetje benauwd te worden, zo zeiden ze later tegen mij. Maar ik liet de vergunning zien en kon weer verder rijden.

Ook nog een keer vier jongens gehad van een jaar of 18 à 19. Die waren bij een razzia opgepakt in Den Haag of Leiden, dat weet ik niet meer, maar die moesten met de trein naar Duitsland vervoerd worden om daar te gaan werken. Maar in Hilversum ging waarschijnlijk de trein langzamer rijden en zij zijn er toe uitgesprongen. Lopend zijn ze in Mijdrecht terechtgekomen bij oude Gerard den Hertog op de Hoofdweg. Die kwam 's avonds naar mij toe en vroeg of ik ze weg wilde brengen naar een dorp tegen Leiden aan, maar er lag nogal wat sneeuw en ik vroeg: "Wie gaat er als helper mee?" Want als ik terug kom en de auto komt in de kant terecht, dan zou die mij kunnen helpen. Een bezem en schop had ik al bij me met losse zakken. Toen is Jaap Slingerland met mij meegegaan om die jongens weg te brengen. Maar toen kwamen we door die polder onder Woubrugge en daar stond een soort bunker met een soldaat met geweer op de schouder op wacht. Dat had ik al gezien en ik zei tegen die vier jongens: "Zakken op de grond en Jaap, blijf jij gewoon naast mij zitten." En ik kon gewoon doorrijden en de jongens naar het opgegeven adres gebracht. Van daar af konden ze zichzelf wel redden. Op de terugweg werd ik toch aangehouden. De vergunning laten zien. De auto werd van binnen en buiten nagekeken, wat al vaker gebeurd was en ik kon weer doorrijden. Ik kreeg daar niets voor, want die jongens hadden geen geld om te betalen.

Er waren er ook die moesten mij de reizen betalen, omdat ik ook zwart kolen kocht of ruilde, want de bonnen voor kolen waren op het laatst niet meer. Nog een man die ik midden in de nacht oppikte, nadat ik een Duitse soldaat naar Aalsmeer bracht. Die man leunde tegen het bruggedeelte op Bozenhoven, dicht bij (de woning van) Piet Felix. Die brug is nu al jaren weg. Ik bracht de juffrouw naar de Majella-stichting en toen ik terugging, pikte ik hem op en nam hem mee naar huis. Ik liet hem in de voorkamer boven slapen. Maar de volgende ochtend was hij ziek en sprak hij wartaal. Hij ging over slechte dingen praten en ging huilen. Mijn

vrouw zat in de rats en zegt: "Jij haalt iedereen maar binnen, wie weet wat hij heeft." We hadden al gauw door dat hij zeeman was geweest. Dokter Van den Berg er bij gehaald en die heeft hem onderzocht en ging toen van alles vragen aan hem alleen. De dokter zei tegen ons dat we ons niet ongerust hoefden te maken. De man was goed gezond, maar had een kou opgelopen. Hij had een zoon die ook dokter was en die woonde in de Oosterparkstraat in Amsterdam. Daar kon ik hem naar toebrengen. Ik heb die dokter gebeld en hem gezegd dat zijn vader bij mij was en dat ik hem zou terugbrengen, maar dat het f 60,- zou kosten. Dat vond hij teveel. Toen zei ik tegen hem: "Weet je wat ik doe, ik breng hem naar de politie en die moet dan maar zien waar hij terecht komt." Ook vertelde ik dat de politie geen auto had. Toen kwam het toch voor elkaar dat ik hem maar moest brengen, wat ik gedaan heb.

Zo zijn er nog meer geweest: twee jongens, van 18 jaar, in huis gehaald en een nacht bij ons laten slapen en hen een eind met de auto weggebracht op Den Haag aan. Ook twee meisjes die van Den Haag of Rotterdam kwamen lopen, hebben een nacht bij ons geslapen. Dat was op een zondag. 's Maandags heb ik bij Van Dam in Wilnis wat tarwe gehaald en aan de meisjes gegeven en hen een eind weggebracht. Een zoon van Verschie, hij woonde in Uithoorn aan de Schans, moest ook naar het ziekenhuis gebracht worden. Zijn verloofde ging bij hem zitten en een andere broer ging buiten op het spatbord zitten met een witte vlag, die ik bij mij had. Die hield hij in zijn handen. Ook voor de gemeente Mijdrecht een vracht vitrage gordijnen, heel fijn, opgehaald. Die wist Hannie Blok te koop in Amsterdam. Het moest dienen als kaasdoek, want dat was er niet meer. Het waren halve en hele rollen, een auto vol. Een halve rol had ik al gauw voor mezelf onder de zitting gelegd. Bij de gemeente aangekomen, loste ik het en zei: "Wie appelen vaart, die appelen eet." Ik vroeg dus of er wat gordijnstof voor mij bij was, maar dat ging niet door, want het moest naar de manufacturer om dan onder de boeren te verdelen. Ik geloof niet dat daar veel van terechtgekomen is. Ik kreeg de vracht betaald en meer niet. Maar mijn vrouw had later mooie gordijnen. Zo heb ik verschillende malen gereden, ook voor anderen in Mijdrecht, Wilnis en Uithoorn.

Ook nog een lijk opgehaald uit Den Haag. Die was daar met een kameraad verongelukt bij het opruimen van puin en afbraak. Ze gingen een kelder in, waar gas zat en ze zijn gestikt. Eén van hen woonde in Vinkeveen in het Achterbos. Zijn ouders heten Zaal. Hem heb ik in een kist naar Vinkeveen gebracht.

Direct na de oorlog evacués weggebracht naar Rhenen, Wageningen en Zevenaar. Toen is mijn vrouw nog mee geweest en toen wij teruggingen, weigerde de auto onder Huissen, vanwege gebrek aan kolengas. Hij stond gloeiend. Toen ben ik in de

puihopen gaan zoeken naar een pan om uit de Rijn water te halen om te blussen, want er moesten nieuwe kolen in. Maar goed, de auto wilde het niet meer doen en met horten en stoten kwamen we terecht in Renswoude bij een hoofdmeester van de Christelijke School. Die kenden wij goed, omdat wij net voor de oorlog meubelen, gordijnen en vloerbedekking hadden geleverd en gelegd: mijn vrouw de gordijnen en vitrage en ik de vloerbedekking. Hun oude meubelen had ik teruggekocht en die heb ik weer met winst verkocht aan de vrouw van Piet de Jong in Wilnis. Want ruilen deed ik altijd graag, ook wel eens met verlies of winst.

In Renswoude hebben we 's nachts geslapen, want de auto wilde niet meer op gas lopen. Er was een garage in de buurt, maar die kon er weinig aan doen. Ik ruilde toen gummiringen voor weckflessen voor tien of twaalf liter benzine. Op benzine liep de auto weer, maar de carburateur (onderdeel van de motor, waar verdampende benzine met lucht wordt gemengd, jr) lekte heel erg. Er zat een knopje om dat af te grendelen. En om benzine te sparen ging mijn vrouw buiten in het spatbord zitten. De motorkap aan de ene kant open gezet, zodat ze bij de carburateur kon om die af te zetten als die overliep. En dan reed ik hem leeg. Zo, met af- en aanzetten, ging dat naar Scherpenzeel. Ging je van een heuvel

af, dan gaf je even gas en liet je de motor stoppen, zodat hij toch een eind verder kon rijden. Zo zijn we thuis gekomen. In de auto had ik een oude jas liggen en die heeft mijn vrouw aangetrokken om geen kou te vatten, al was het mooi weer.

Aan het eind van de oorlog, toen ik eens een auto met stofzuigers – merk EFA – en AEG-waterkokers had gekocht en volgeladen, werd ik bij kasteel Nijenrode door de Duitsers tot stoppen gedwongen. Ze stonden daar met een man of drie en een auto en vroegen wat ik in mijn wagen had. Ik zei dat het huishoudelijke artikelen waren, maar daarin waren ze niet geïnteresseerd. Ze vroegen of ze mee mochten rijden naar een garage in Breukelen. In de auto was geen ruimte, maar ik vond het goed dat er één meereed, als die voorin in het spatbord ging zitten. Ik bracht hem naar de garage en zonder problemen kon ik verder naar Mijdrecht.

Zo heb in de oorlog veel gereden met die Ford uit 1931 op zowel benzine als kolengas en eigenlijk heb ik het gevaar niet ingezien. Want ik was wel eens naar Amsterdam geweest, terwijl daar een razzia was. Ik had geluk gehad, omdat het in een ander deel van de stad was. Later heb ik wel een bedacht dat ik wel eens teveel gevraagd heb en in die tijd heeft mijn vrouw veel zorgen over mij gehad als ik weer eens pas midden in de nacht thuis kwam. In de beruchte septembermaand van 1944 moest ik de

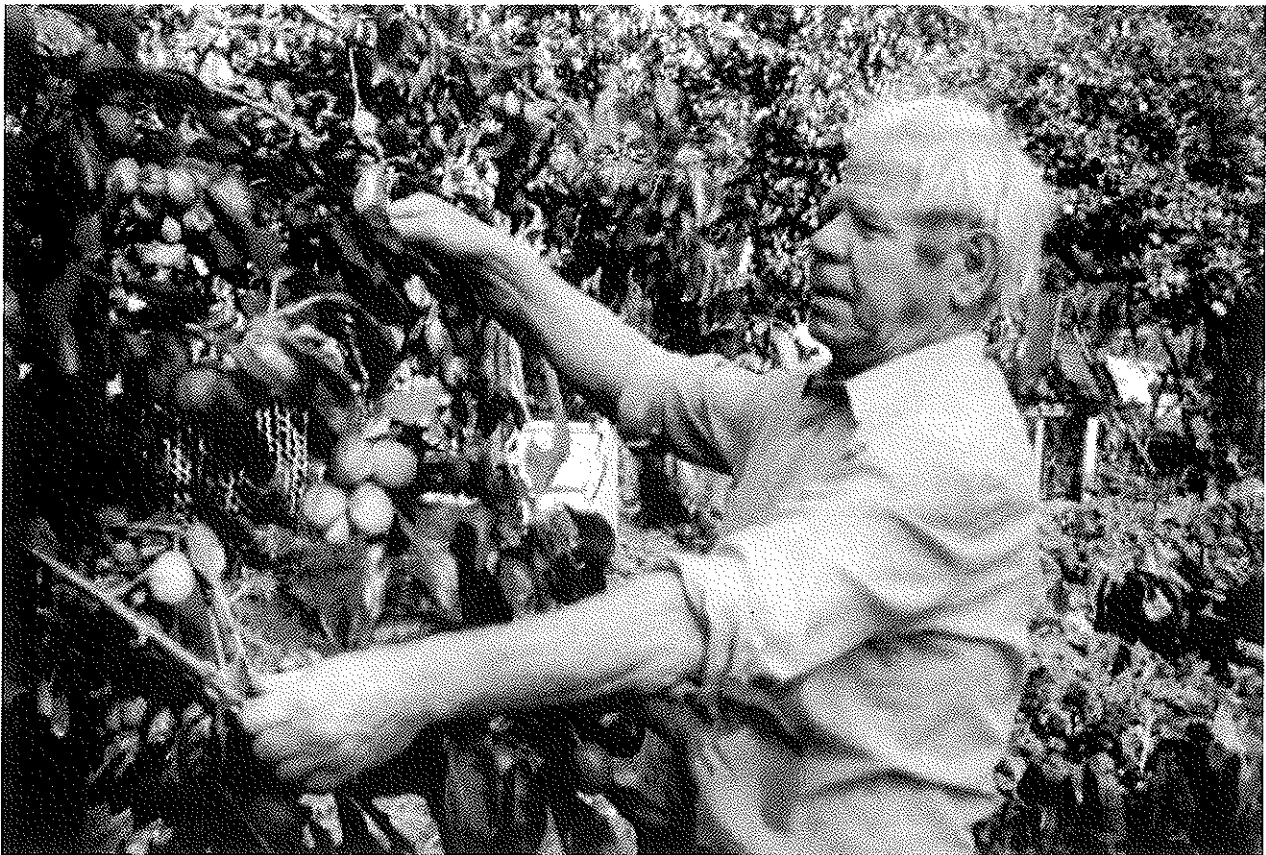
De winkel aan de Dorpsstraat 12 te Mijdrecht. Opname uit 1950. Foto: familiearchief G. van der Helm

NSB-burgemeester Doude van Troostwijk van Mijdrecht en een echtpaar uit Blokland naar het station in Utrecht brengen. Ze moesten vluchten naar Duitsland. Toen is mijn zwager Albert, een broer van mijn vrouw, ook mee geweest. Op de terugweg ben ik over Haarzuilen en Kockengen gereden. Bij boeren daar een vracht appels gekocht en die weer verkocht voor 35 cent per kilo aan klanten in Mijdrecht. Ook eens een vracht carbid gekocht in Utrecht, die ik wegdeed voor 25 cent per kilo, want elektra was er niet.

Ook nog een keer naar Utrecht gegaan en 's avonds terug gereden in het donker. Toen stond de weg Haarzuilen-Kockengen onder water, maar ik kon zien dat de weg langs de bomen ging. Toen heb ik de zwarte gleufkappen van de verlichting afgedaan en ben zo door het water gereden en omdat de Ford hoge wielen had, ging dat. De gleufkappen werden over de koplampen van de auto gedaan, in het kader van de verduisteringsmaatregelen.

Het is jammer dat men nooit meer iets hoort over al die vreemde mensen en kinderen, die ik overal naar toe gebracht heb. Hier in Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen en Uithoorn heb ik er nog veel over gesproken en daar weten ze er nog van.

Ook nog een raar geval gehad in de keuken. Toen was de overgave van de Duitsers in zicht. Ik woonde tegenover de oude fabriek van Doesburg. Daar zaten de laatste tijd veel Duitsers en Oostenrijkers gehuisvest. Op het laatst waren het er maar een paar. Er was ook een Oostenrijker bij, een gewone soldaat, en daar praatte ik wel eens mee. Ik had ook wel eens dingetjes te ruilen met hem voor sigaretten, die ik dan aan (mijn zwager) Aldert gaf. Op een keer praatte ik weer met hem en hij vertelde dat er in de loods veel munitie lag. En de Ondergrondse had een paar dagen daarvoor Duitse soldaten aangehouden die van Haarlem of Hilversum kwamen. De hogere militairen moesten mee en werden in een gedeelte van het gebouw vastgehouden. Dat heeft weliswaar kort geduurd, maar toen zei die Oostenrijker tegen mij dat ze wraak wilden nemen en dat ze het houten gebouw met de munitie in de lucht wilden laten springen. Dan zou er van een deel van Mijdrecht weinig (overblijven). Ik was er niet gerust op en ben toen naar de commandant van de Ondergrondse gegaan. Dat was Arie de Bruin. Met hem daarover gesproken en wat er aan te doen was. Ik ben weer naar die Oostenrijker gegaan en gevraagd of het wel waar was dat er munitie lag en of ik hem bij mij

1982. Floor van Spengen bij pruimenboom. Foto familiearchief G. van der Helm

thuis te spreken kon krijgen. Toen zijn ook Arie de Bruin, de commies De Liefde en de heer Korver gekomen. De heer Korver was stuurman, maar hij had door de oorlog niet kunnen uitvaren en zat dus thuis. Ze zaten allemaal in de Ondergrondse. In de keuken waren ook mijn vrouw en onze dienstbode Catrien Verf, die later is getrouwd met Hendrik Hogenhout. Ik denk dat die Oostenrijker het er met een officier over heeft gehad. Die twee kwamen samen door de winkel de huiskamer binnen. Hij met het geweer in de aanslag, ik zie hem nog staan en die officier er bij. Ik liet ze de keuken binnenkomen, waar ook de drie van de Ondergrondse zaten. Ze keken elkaar aan en er werd eerst niets gezegd. Toen begon de heer Korver in het Duits te praten. Ondertussen schonk mijn vrouw voor allen een kop surrogaatkoffie in. En inderdaad, er kwam in bespreking dat er munitie opgeslagen was en dat er wat gebeuren moest. Door dat praten is het zover gekomen dat er niets gebeurd is, op voorwaarde dat de officier en de soldaat een bewijs, een papier, zouden krijgen dat ze niet krijgsgevangen zouden worden gemaakt. Dat is gegeven en er is niets gebeurd.

Dus veel meegemaakt in oorlogstijd en er gelukkig met veel zegen doorgekomen. Ik ben in veel ziekenhuizen geweest om zieken weg te brengen, in Woerden, Amsterdam, Haarlem en Utrecht.

Na de oorlog heb ik al gauw een nieuwe auto gekocht, daar die Ford uit 1931 met al dat rijden schoon op was. De auto is met de generator er op naar de schroot gegaan. Ik ben opnieuw met een nieuwe auto en de winkel doorgegaan. Weer de weg opgegaan, maar minder dan voorheen, omdat de winkel drukker werd.

[Eerder in zijn verslag [op de handgeschreven pagina's 14 tot en met 18] meldde Van Spengen dat hij op een maandagmorgen in 1937 op het Hofland de heer Beldersen (of Bellersen?) met zijn auto tegenkwam en die auto kocht. Vervolgens ging Van Spengen in zijn originele verslag direct verder met een verhaal over de aankoop van een huis. Om verhaaltechnische redenen is dat onderdeel verplaatst naar hieronder, jr.]

Later is hij (de heer Beldersen) gestopt met zakendoen en gaan werken bij de Rolijp (?) Hypotheekbank. Dat was een spaarfonds en daar ben ik lid van geworden. Het was dan een renteloze afbetaling. Men moest eerst vooruit gaan sparen om later een huis te kunnen kopen. Ik moest f 20,- per maand betalen en hoe langer je spaarde, hoe meer wacht(?)dagen je kreeg. Het ging om een bedrag van f 4.000,-. In de oorlogstijd had ik al zoveel dagen dat ik f 4.000,- kon krijgen. Dat heb ik niet aangenomen en heb het bedrag verhoogd tot f 8.000,- en moest toen f 40,- per maand betalen.

Toen Cor den Hertog in 1947 ging emigreren naar Canada nam ik van hem een Rolijp (?) aandeel van f 1.200,- (...) over, met heel wat wachtdagen erbij (...). Mijn vrouw en ik zouden graag een ander winkelhuis willen, omdat zij (...) nooit op de weg kon kijken. Op de hoek van de Kerkvaart kwam een winkelhuis leeg. Ik ben gaan kijken en informeren en het was te koop. Maar ik wilde graag een winkelhuis van acht meter en nog een huiskamer erbij, alles vooraan (*aan de straatkant, jr*). Dat betekende dat ik nog zou moeten uitbreiden en ik zag al gauw dat dit niet ging. Dus daar ben ik vanaf gestapt. Later heeft Nap het gekocht en die kwam al gauw naar mij en vroeg of ik het winkelhuis van hem wilde kopen. Ik zag er niets in, omdat ik niet met de auto door de gang de werf op kon rijden. Enkele weken later heeft hij het verkocht – ik meen voor f 25.000,- aan de heer Saardema, een zwager van de heer R.J. Kooi. Die ging een rijwielgrossier beginnen. Hij heeft er een paar jaar in gezeten en ik hoorde al gauw dat hij het vak opgaf en weer als voorheen schoolmeester werd. Ik hoorde dat het huis weer te koop was: een winkel met voorkamer aan de weg. Dat zou wel wat wezen en ook mijn vrouw had er zin in. Ik naar de heer Kooi, want ik begreep wel dat die er met zijn geld ook in zat en vroeg hem of ik de winkel kon huren. Maar ik was al zover dat ik het kon kopen met het geld van de Rolijp. “Nee”, zei de heer Kooi, hij verhuurde het niet, maar het was wel te koop en hij zei tegen mij: “Ga eerst maar eens kijken.” Ik en mijn vrouw zijn wezen kijken; de werf en het huis gezien. Er moest heel wat aan (gedaan) worden. Ik vroeg mijn vrouw wat het haar waard was, maar zij kon er geen antwoord op geven. “Hoe moet ik dat nou weten”, zei ze. Ik zeg tegen haar: “Ik heb alles gezien en geef niet meer dan f 18.000.” Eén of twee dagen later kwam R.J. Kooi al naar mij toe en zei: “Je bent wezen kijken, wat denk je er van?” Ik zei met een smoes: “Ik moet het maar huren.” “Nee”, zei hij, “Ik verkoop het. Ik zeg: “Wat vraagt u er voor?” Hij zei: “Vijfentwintig duizend gulden.” Er moest dan wel wat contant betaald worden en de rest met rente op afbetaling. Ik begon te lachen om die prijs en zei nee tegen hem. “Ik red me zelf wel en ik heb geen geld nodig van u en ik geef niet meer dan f 18.000,- op voorwaarde dat ik een vergunning moet kunnen krijgen, zodat ik de gang breder kan maken, om met de auto er in rijden. En of er - in wat toen het Nutsgebouwtje was - een groot winkelraam kon. Anders wilde ik het niet kopen. Daar ging hij mee akkoord, maar met al dat handelen kwam hij op het laatst met een prijs van f 19.000,-. Daar zat dus duizend gulden verschil in. Hij is toen weggegaan en ik ben ook met mijn broer Willem wezen kijken. Die vond het niet te gek en zei: “Probeer er nog een vijfhonderd van af te krijgen.” Ik had maar in mijn hoofd: “Niet meer dan f 18.000,-”. Nogmaals naar de heer Kooi geweest

Foto van perceel A200 genomen 13 juni 1947 door de opzichter voor de riolering. Nu is dat Dorpsstraat 47 de dierenpeciaalzaak van Jan Plooij. Bron: Streekarchief Vecht en Venen

en die deed het niet voor minder dan f 19.000,--. Mijn vrouw had er wel zin in, maar die zag wel dat er toch niets van kwam. Ze zei: "Ik zal hier wel blijven zitten." Maar na doorpraten ben ik weer naar Kooi gegaan en heb het weer geprobeerd voor f 18.000,--. Het wou niet minderen en ik gaf op het laatst toe voor f 19.000,--. Het was tegen m'n zin. De volgende dag kwam Kooi al om te vragen of we naar de notaris konden gaan. "Nee", zei ik tegen hem. "Eerst moet ik de vergunning voor de gang en het winkelraam, want dat had ik in opdracht aan Van der Helm gegeven. Die zou het dan verbouwen. Kooi was nijdig en zie dat ik geen koopman was en dat we beiden onze eigen weg maar moesten gaan. Ik zei: "Dan ga je je gang maar." Dus die koopafsluiting was dood gegaan en hij was met anderen al bezig geweest om het te verkopen. Dat had ik al gauw gehoord. Maar 1950 was toen niet al te best en hij kon het niet kwijt aan een ander. Toen kwam de vergunning af en hij kwam al gauw naar mij toe en zei: "De vergunning is in orde. Kunnen wij naar de notaris?" Maar toen kwam ik voor de dag: "Nee, dat gaat niet door, want u heeft gezegd dat de koop dood is en dat een ieder zijn eigen weg gaat. En u heeft geprobeerd om het aan een ander te verkopen. Dat weet ik van anderen. Dus ik wil het kopen voor f 18.000,-- en geef geen cent meer." Hij was nijdig. Ik was geen koopman, maar 's avonds zou ik het horen. Hij heeft anderen wel om raad gevraagd. En waarlijk, om tien voor twaalf 's avonds kwam hij terug en zei: "Ik zal je je zin geven, op voorwaarde dat we morgenochtend naar de notaris gaan en vijfhonderd gulden handgeld."

Ik gaf hem een klap op z'n hand en ging direct akkoord en had mijn zin. (...) Zo ben ik toen eigenaar geworden van het pand Dorpsstraat 12. Ik

ben er gelukkig mee geweest. Het geld kreeg ik van het spaarfonds Rolijp. Per maand moest ik f 50,-- aflossen, met administratiekosten van twee procent. *[Hierna wordt het verhaal vervolgd met de tekst vanaf de handgeschreven pagina 33, jr.]*

In 1950 verhuisd van Dorpsstraat 47 (nu is daar de dierenpeciaalzaak van de heer J. Plooy gevestigd, jr) naar Dorpsstraat 12 (naast de Fortis bank, jr). Daar verschillende verbouwingen. Ik ben doorgedaan tot ik 65 jaar was en toen heeft mijn zoon Henk de zaak overgenomen. Ik heb me toen teruggetrokken. (...)

Dit is zo'n beetje het eind van wat ik zoal heb meegemaakt, zoals in de oorlog. En ik ben nog altijd dankbaar dat God mij in die tijd heeft geholpen."

Van Spengen eindigt zijn verslag met de mededeling dat het "op waarheid berust". Hij heeft het laten lezen aan diverse mensen, waarvoor hij tijdens de oorlog reed "om te vragen wat ik gedaan heb en om daarover een kort bericht te schrijven, wat men ook gedaan heeft en ik ben er zeer dankbaar voor."

Op de laatste pagina's van het verslag bevestigen diverse mensen de beschreven gebeurtenissen. Het zijn o.a. G. den Hertog, dr. Van den Berg, W.A Kooijman en echtgenote, Th. N. Zaal, H. Honig en echtgenote en J. Rutgers.

Floor van Spengen overleed op 15 juni 1988.

De redactie van 'De Proosdijkoerier' is de heer en mevrouw G.J.J. van der Helm-Van Spengen uit Mijdrecht bijzonder erkentelijk voor het feit dat zij het verslag van hun (schoon)vader en diverse foto's beschikbaar stelden en toestemming gaven voor publicatie.

Memorieboekje van Jacobus van der Helm

Bewerkt door Piet Grundmann

Jacobus van der Helm, Corneliszoon geboren op 1 januari 1827 te Mijdrecht, heeft gedurende bijna zestig jaren aantekeningen gehouden van voorvallen binnen zijn familie en van gebeurtenissen die hij belangrijk vond om op te tekenen. De eerste aantekening is van 1842 en het boekje eindigt met een persoonlijke vermelding op 7 oktober 1900. Het is geen dagboek maar zoals hij zelf vermeldt een "Memorie boekje beginnende met het jaar 1842"

Een aantal aansprekende gebeurtenissen zijn in dit artikel vermeld maar de meeste persoonlijke aangelegenheden zoals geboorte en overlijden van kinderen en andere familieleden zijn evenwel niet weergegeven. Van de intrede en het vertrek van vele Hervormde predikanten zijn er slechts enkele opgenomen. Hij was een zeer betrokken lidmaat van de Hervormde Kerk en heeft die kerk ook als ouderling gediend. Het is dus geen lopend verhaal, slechts tussen enkele vermeldingen bestaan verbanden.

De tekst is overigens zonder wijzigingen (ook niet in de schrijfwijze) overgenomen uit het boekje en waar nodig zijn ter verduidelijking in cursieve tekst een aantal noten opgenomen. Jacobus overleed te Mijdrecht op 19 november 1900.

1842 Het orgel van Mijdrecht is in gewijdt de 20 Maart 1842 De Predikant J. Broedelet heeft zijn text gehad uit 1 Chronike 13 vs 8, "En david en gansch Israel speelde voor het aangezichte Godes met alles magt zoo met liederen als met harpe, en met luite en met trommelen, en met xybale, en trompette.

"Dit orgel werd gebouwd door de Utrechtse orgelbouwer Jonathan Batz en werd tussen 1999 en 2001 volledig gerestaureerd en op 6 april 2001 weer in gebruik genomen "

1842 C. van der Helm is het Catrak van zijn ooge geligt Den 22 Augustus 1842 door Provester Broers te Leiden woonagtig. Overleden 4 Dec 1847 den s,nachts.

Het is niet duidelijk aan welke oogziekte C(ornelis) van der Helm heeft geleden mogelijk een slijmvlies ontsteking. Het heeft wel indruk gemaakt want men was enige jaren later zelfs bekend met het overlijden van de Leidse professor.

1843 Den 16 september heb ik mijn horlogie gekogt voor 17 Gulde te Amsterdam.

1844 De winter van 1844 op 1845 heb ik opgeteekent als een voorbeeld van lange winter. Het is beginne te vrieze den 4 December 1844 tot 22 Maart 1845. In het Begin van Februarij eenige

dage open water geweest. 14 en 15 maart vroor het 1,5 dm op een nagt. 16 Maart 2 min ¼ zoodat op Pascha (Pasen) den 25 Maart nog verscheidene mensche zich vermaakte met schaatsserijde en de zijlschuit zeilde ook nog op de veen.

De nog niet drooggelegde middenring van De Ronde Venen, dat bekend stond als de Veen(zijde)

1845 en 1846 een ziekte onder de aardappelen zoodat de zelve 6 a 7 Gulde, Ja soms nog meer per Mud gelde.

Een mud is een inhoudsmaat (ca 70 kg). De aardappelen (volksvoedsel nummer 1) waren dus onbetaalbaar en voor een groot deel van de bevolking heerste er voedselgebrek.

1846 Hebben Wij een Zomer gehad wier warmte buitengewoon was zoodat op zommige plaatse verscheide mensche door de warmte bezweken ware.

1849. Een ziekte onder de menschen Colera genaamt zoodat van Mei tot Augustus 70 a 80 bezweke ware op Mijdrecht alleen. Die ziekte woede door de geheele wereld.

In de negentiende eeuw zijn een aantal grote cholera epidemieën uitgebroken, veroorzaakt door besmet drinkwater. Eerst bij het slaan door de gemeenten van openbare dorpspompen kwam een einde aan deze steeds weerkerende epidemieën.

Den 29 December **1851** werd onze nieuwe Burgmeester J.G. de Voogt het bewindt in hande gegeven, enige jonge liede ten getale van 20, hadde tot zijn eer het dorp fraai versierd, met 3 eerpoorten en verscheidene vlaggen, en de raadkamer ook smaakvol was, terwijl ontelbare gewerschoten werde afgelost. Zijn E.D. heeft als geschenk 40 Gulde aan de jonge liede doen toekomen.

1854 21 Augustus naar Arnhem geweest welke een mooie stad is, van daar naar Velp een pragtig dorp en zoo naar Roozendaal op het buiten van Baron van Palland met 3 watervalle de fonteinplaats keurig bewerkt. Te Arnem Hartjesberg ook een mooie buitenplaats een groote waterval met groote rotssteenen onderan deze een van 2 ½ el, hoog 1 el, 4 ½ el br. N.L. met 20 paarde daarheen gehaaft. 28 augustus mijn arm gebroke bij M. Driehuis nabij de Driehuizer molen smorgens om 10 ure door een val van de binte van een schuurtje.

Deze molen stond aan het einde van de Driehuizertocht. Het onderstuk van de molenromp staat tot op heden aan de Amstelkade nr. 72 onder Wilnis

Op Zondag 14 December **1856** heeft voor de laatste maal in de hervormde kerk van Mijdrecht Godsdienstoefening plaats gehad verrigt door den heer c. Kogh predikant van Mijdrecht naar aanleiding van Openbaring 21 vrs 22 "En ik zag geene tempel in dezelve want de Heere den almachtige God is haar tempel en het lam"

De oude gotische dorpskerk werd afgebroken en werd onder architectuur van Boote de Vries uit Wilnis vervangen door de huidige Ned Herv Kerk. De toren werd hoewel ook bouwvallig niet afgebroken maar dertig jaar later in de zelfde stijl herbouwd.

Van het Jaar **1857** is aanmerkelijk door de overal heerschende Ziekten of koortsen door bijna niemand uitgezonderd, ook welk lot ik ook moest deele van de 11 november 1857 tot february 1858 toen moest ik nog in de kamer blijven, het was een benarde ziekte vooral in de buik en niere

1858 February J. van der Helm aan percente of fooi van de rekeninge genooten 37,07 ½ Cts doch mijn werkloon door mijn voornoemde ziekte gemist.

1858 Mei het nieuwe huis betrokke.

Den 20ste Maart **1860** is de laatste paal van het Heere Huis en stal van den Heer K v Wieringe Hz ingeslagen, de laatste paal is fraai gedokereerd langs het dorp gedragen, en de vlaggens wapperden bij menigte de 25 heijers werde onthaald op brood met ham en een fles wijn de man. Onder thuis 320 en stal 100 Palen

Deze grote villa werd in 1942 afgebroken ingevolge testamentaire beschikking van de weduwe van K. van Wieringen, de in Mijdrecht bekende en geëerde mevrouw van Wieringen-van Soest.

1861 10 Januarij Mijn hand aan stuk gevallen te Vinkeveen met schaatsenrijden

1862 9 Augustus Heeft mij een ongeluk getroffen door een val van boven van ons Huis, door welke ik 4 weken mijn werk heeft moete staken door kneuzing aan mijn linker been

1863 Aan fooij 16,20. Januarij. De Overneming der halve affaire met gereedschappen en Hout, Ijzerwerk koperwerk enz en de nieuwe Huizing De affaire met de huizing voor een somma van 3300 Gld Aan bouwmetriale 973,18. Den 3 Mei **1863** Heeft Jacobus van der Helm een huwelijksvoltrekking aanvaard met Aukie Gentenaar.

Auke Gentenaar werd geboren te Wilnis op 19 september 1835 te Wilnis en overleed te Mijdrecht op 19 september 1916. Het echtpaar kreeg tien kinderen waarvan er drie op zeer jonge

leeftijd overleden.

1863 17 november en 22 Dito. Een plechtige feestviering in Mijdrecht, wegens het 50 Jarig bestaan van Neerlands herkegen vrijheid, door het algemeen uitsteken der vlagge, ulmunatie Vuurwerk en verdere vermaken ook door geheel Nederland op buitengewone wijze gevierd.

1864 10 April smorgens halftien is Geboren Catrina van der Helm en gedoopt den 1 Mei. 8 Maart

1865 Is met kanaal der doorgraving Holland op zijn smalst een aanvang genomen welke een somma van 28 Milioenen moeten kosten.

Er werd dus begonnen met het graven van het Noordzeekanaal. Het werd in 1883 als voltooid beschouwd

22 Sept is de Heer Cornelis van Wieringen, Candidaat Notaris van Mijdrecht afgegaan en spoorloos verdwenen met Jufvrouw Druif uit het Lociment. 4 weke daarna teruggekomen In het Jaar

1866 is buiten gewoon Gedrukt geweest door de zoo overal heerschende ziekte onder Menschen en Vee, zoodat een aantal aan Colera plotseling stierven. De veetyphus duurde in winter nog sterk voort

1867 6 April Trof mij een ongeluk door het agterover vallen 5 trede hoog, waardoor mijn hersens geschud en mijn sleutelbeen ontvrigt werd Het jaar

1868 is een buiten gewoone warme en lange en drooge zomer geweest, zoals geen menschen er heugenschap van hadde

1870 2 Juny Een verschrikkelijke brand te Bodegraven 2/3 gedeelte van het Dorp is in een korte tijd afgebrand. Over 100 huize zijn vernield.

1871 9 Feb heeft mijn vrouw Aukie Gentenaar een kwetsure aan haar lies bekomen. Van het Jaar 1870 op 71 heeft een verschrikkelijke Oorlog gewoed tusschen Duitland en Frankrijk welke bij duidende slagtoffers heeft gekost alleen op enkele dage van de Pruisen 1.100 -17.000 en 20.000 Man. Het getal Duitschers beliep in Frankrijk 830.000 man. Voor Parijs 100.000, 80.000 in t Noorden 5.000 in Oosten 5.000 tot onderhoud der commandantie, leger prins 200.000. 23 Juny

1875 is de Heer K. van Wieringen Hm Gehuwd met Juf M. van Soest.

Mej. M. van Soest is dezelfde als de later zeer goed bekende mevrouw Van Wieringen, die zich gedurende vele jaren heeft ingezet voor de Mijdrechtse gemeenschap.

1876 13 Novemb doorbraak der Amstelkade in de

polder Wilnis waardoor wij 11 a 12 Amsterdamse duimen water kregen

1876 16 Augustus is te Wilnis de dorpstoren ingestort welke een gedeelte van de kerk medenam Men was voor de val zeer bevreesd dat er geen onheile veroorzaakt 29 December

1876 Het 25 Jarig Jubileum door den Heer J.G. de Voogt als Burgemeester van Mijdrecht voor welke dag door geheel Mijdrecht werd gevierd, aan de behoeftige werd vet vlees uitgedeeld In het Jaar

1877 en begin van 1878 Een oorlog met Rusland en Turkye. Het verlies der Russchen bedroeg 89.307 man dodelijk gevonden, bijna 47.000 gewonde 1 Feb

1878 Het telegraafkantoor geopend en post omnibus aangevang De zomer van het jaar

1879 is gekenmerkt door buitengewone nattigheid zooals er geene heugenschap van was geweest, waar de oogst voor een groot deel mislukte want het regende bijna alle dage 16 April

1882 25 jarige echtvereniging van C. Gentenaar en A. de Ruiter 19 April gevierd Aan den armen werd krentebrood gedeeld en 50 ct de persoon

1882 19 April des namiddags 2 ure per stoomboot Belgenland van Antwerpen naar Amerika is den heer J .F .Vlamingh Kiebert met echtgenoot en zeven kinderen vertrokken

1883 Op den 9 Jan s morgens 7 ½ uur is het kruid magazijn te Muide gespronge met ongeveer 8000 kilo kruit 11 doode en verscheidene gewonde kwame deze ramp op een jammerlijke wijze aan hun einde

1883 /17 Maart s morgens 15 min over 5 ure. Een gevoelige aardbeving die de huize deed schudde welke een algemeene schrik te weeg bracht.

1883 op 26 a 27 Augustus een buitengewone ramp in Ned Indië door een aardbeving of uitbarsting van een berg gevolgd door een Watervloed golf van groote hoogte die alles daar wegnam en vernielde. de ramp is geschied genaamd Krakatou. Door geheel ons land zijn giften ten behoeve der slagoffers verzameld.

De uitbarsting van de Krakatau is een van de zwaarste erupties ooit waaregenomen. Het vulkaan-eiland gelegen in Straat Sunda tussen de eilanden Java en Sumatra, kwam tussen 26 en 28 augustus 1883 tot uitbarsting en veroorzaakte een twintig meter hoge vloedgolf die gedeelten van genoemde eilanden overstroomden. Er vielen 36.000 doden. De as, geschat op 18 km³, bereikte een hoogte van 50 km en veroorzaakte abnormale rode schemeringen over de gehele aarde en hielden aan tot

1886.

1885 22 Novemb heeft de bevestiging plaats gehad van Domene J.J. Westerbeek van Eerten komende van Vleuten. De predikant zijn vader heeft de bevestiging gedaan. De intree teks 1 Cor 1 vs 23 en 24

1887 8ste Mei op zondag is voor de eerste maal de Godsdienstoefening door Domene Westerbeek van Eerten in de groote Kerk gestaakt wegens het opzegge van gehoorzaamheid aan de sijnode en heeft de bijeenkomst in de Herberg plaats gehad.

Dit is de vermelding van Van der Helm omtrent de scheiding in de Hervormde Kerk. De doleantie heeft ook in Mijdrecht in die tijd veel teweeg gebracht. Op één lid na ging de gehele kerkenraad mee met ds Westerbeek van Eerten. Er diende dus een nieuwe kerkenraad te worden gekozen en een nieuwe predikant te worden beroepen. De familie Van der Helm bleef de Hervormde Kerk trouw. De afgescheidenen vormden na enige tijd de Gereformeerde Kerk.

Op Zondag 4 Sept zijn de nieuw gekozene ouderlinge E. Treur en K. Jongeneel en diakene A. Broerse en G. Sirag bevestigd door Prov van Geunst van Amsterdam

1888 1 November Huis van Mejev Felix getakseerd opf 2700,--.

Naast zijn werk als timmerman/aannemer was hij tevens taxateur van onroerende goederen.

1889 12 Mei algemeene feestviering van Z.M. Koning Willem 3 op zijn 40ste jaar der Koningschap en dankdag voor het herstel van een doodelijke krankheid 6 Septb Een verschikkelijke ramp te Antwerpen door het springe van ongeveer 250.000 kg kruit en 85.000.000 kogels, zegge vijfentachtig miljoen, zijn gesprongen en daarbij verschrikkelijke Petroleum Brand, 60.000 vate teglijk. January

1890 Een algemeene ziekte op geheel Mijdrecht en door de gehele wereld doch gelukkig niet kwaadaardig

1890 23 December des s morgens 5 ½ uur is Koning Willem 3 overleden. De winter van het jaar 1890 en 91 is zeldzaam streng geweest van 23 November tot 23 Jan heeft het zoo sterk gevoren dat er een dikte van ongeveer 1 ½ M (ijs) gevormd en hier en daar menschen door de koude bezweken waren

1898 6 Sept Krooning van Wilhelmina tot Koningin der Nederlanden

1898 13 en 14 Sept. feestviering voor de Koningin door geheel het land.

Met dank aan de heer G.J.J. van der Helm uit Mijdrecht, die toestemming gaf tot publicatie.

Van de redactie

Wat nog op de plank ligt

De soms heftige reacties die op dit moment al enige tijd op radio en televisie te horen en te zien zijn laten er geen twijfel over bestaan dat er in politiek Nederland iets aan de hand is. Verhitte discussies over wat er de afgelopen jaren allemaal fout ging en wat er moet veranderen. Iets dergelijks gebeurde ook in de roerige jaren rond 1790, maar op een andere manier. Ook toen wilde men veranderingen. Men zag als enige oplossing het naar huis sturen van de bestuurders. Dat waren afstandelijke regenten geworden, die nauwelijks banden hadden met het volk, gewend waren hun eigen gang te gaan en elkaar de beste baantjes toe te spelen. De ontevredenheid resulteerde in de Bataafse revolutie of zachter uitgedrukt in een met Franse hulp op touw gezette omwenteling. De geëiste veranderingen kwamen er, maar wel op een andere manier dan waarop men had gehoopt. Nederland werd door Franse troepen "bevrijd" en de wetgeving op Franse leest geschoeid. De door de 4^e Engelse oorlog uitgeputte republiek kreeg daarvoor de rekening gepresenteerd. Honderd miljoen gulden "wilden wij dit land niet als conquest voor eeuwig in hunnen (=Franse) handen zien". Ook de Rondeveense dorpen werden met de gevolgen geconfronteerd. Bestuurders kwamen en gingen. De ene belastingverhoging volgde op de andere. Op den duur wisten nog maar weinigen waar het allemaal om ging. En dat waren vooral de oud-bestuurders, die na eerst uit hun ambt te zijn ontzet, hun zetel (met vaak een riante schadevergoeding) wisten terug te krijgen. Wat er in die tijd allemaal gebeurde, staat allemaal minutieus opgeschreven in de gerechtsverslagen van de Rondeveense dorpen. U leest erover in een van de volgende Proosdijkoeriers.

Er ligt nog meer op de plank zoals:

De miljoenen-erfenis van mevrouw Van Wieringen die door een Mijdrechtse tuinder, die in de volksmond de naam "De Lord" kreeg, betwist werd.

De Verenigde Oost-Indische Compagnie (V.O.C.) bestaat dit jaar 400 jaar. Op 14 januari 1690 vertrok een V.O.C.-schip met de naam "Mijdrecht" vanaf de rede van Texel naar Batavia. Hoe kwam het schip aan deze naam en hoeveel reizen heeft het gemaakt? Wat werd er verscheept? Het antwoord hierop kunt u straks lezen in een van de volgende Proosdijkoeriers.

In 1942 werd een vrachtschip, eveneens met de naam "Mijdrecht", door een Duitse onderzeeboot getorpedeerd. Het schip bleef behouden en ramde de onderzeeboot welke zonk. Een verslag van deze

gebeurtenis welke 60 jaar geleden plaats vond.

Hoe verging het verder de Wilnise burgemeester Klaus die in 1821 tot 10 jaar tuchthuisstraf werd veroordeeld.

Omstreeks 1507, direct na zijn benoeming tot proost van Sint Jan, stichtte Johan van Inghenwinckel een schooltje waarin aan "die kynderen, knechtken en de maechdekens" onderwijs werd gegeven. Dit gebeurde door de kapelaan van de Mijdrechtse parochiekerk in een kleine ruimte vlak naast de tegenwoordige hervormde kerk. Eerdere gegevens over onderwijs in De Ronde Venen zijn niet bekend. Het onderwijs bestond toen voornamelijk uit het bijbrengen van godsdienstkennis: "als het pater noster ende Ave Maria, 't Geloove in Duyts ofte Latijn als dat beste dienen sal", daarnaast "zingen end scriven". Het onderwijs stelde toen nog niet veel voor. In de loop van de eeuwen is er wel het een en ander veranderd. Niet alleen in de wijze van het lesgeven, maar er ontstonden diverse schooltypen zoals het katholiek- protestants christelijk en openbaar onderwijs. Bep Vermolen heeft hiernaar uitvoerig onderzoek gedaan.

In de Bataafse en Napoleontische tijd zijn in opdracht van de provisionele bestuurders van de Staten 's Lands te Utrecht onderhandelingen gevoerd tussen de gemeentebesturen van Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen en afgevaardigden van de toen nog gereformeerde gemeenten. Het ging over de teruggave van de kerkgebouwen en pastorieën die tijdens de reformatie de katholieken waren ontnomen. In het streekarchief zijn voldoende gegevens overgebleven, die een beeld geven van de manier waarop destijds werd onderhandeld en de pogingen van de gereformeerden die teruggave te verhinderen. Het probleem was dat de kerkenraden niet konden bewijzen het eigendomsrecht te bezitten van die gebouwen. Ook konden ze niet bewijzen dat de kerkgebouwen twee eeuwen lang op hun kosten waren onderhouden. In het rijksarchief in Utrecht bevindt zich zelfs nog een document waarin de vraagprijs en de eisen voor overdracht van het door de Vinkeveense gereformeerden "gepossesideerde" kerkgebouw aan de katholieken.

Tot slot. Wie is de bouwmeester van het oudste huis in de Mijdrechtse Dorpsstraat nr. 23 en wie liet dit huis bouwen? Was dat Anthonie Pieter van Dishoeck, Cornelis Beerninck, of iemand anders? De redactie is bezig met een onderzoek.

U kunt dit allemaal te weten komen door lid te worden van onze vereniging en te bellen met telefoonnummer 0297 284234.

Mededelingen

Gemeente Loosdrecht opgeheven

Met ingang van 1 januari 2002 is de gemeente Loosdrecht opgeheven en samen met Nederhorst den Berg en 's-Graveland opgegaan in de nieuwe gemeente Wijdmeren. Ter gelegenheid daarvan heeft het gemeentebestuur aan alle huishoudens een herdenkingsboek aangeboden. Dit boek, getiteld "Loosdrecht op de valreep" is door de Historische Kring Loosdrecht opgezet. Het is een prettig bladerboek geworden met veel fotowerk, zowel oud als recent. Onze vereniging heeft een present exemplaar ontvangen voor de bibliotheek. Voor belangstellenden is het boekwerk telefonisch te bestellen op nr. 035 5824841. De kosten, inclusief verzendkosten, bedragen € 16,80. Een acceptgirokaart wordt bijgevoegd.

Heemschut

De Bond Heemschut is de vereniging die zich sinds 1911 in geheel Nederland inzet voor de bescherming van cultuurmonumenten. In elke provincie is een commissie die voor deze bescherming actie onderneemt. Zij kunnen dit echter alleen met medewerking van hen die de bescherming van monumenten een warm hart toedragen. Daarom is in vrijwel elke gemeente een zogenaamde luisterpost ingesteld waar de inwoners bij twijfel over de bescherming van monumenten zich kunnen vervoegen. Mevrouw W. Dijkxhoorn, Botdrager 13, 3641 LA Mijdrecht, telefoon 0297 285373 neemt voor de gemeente De Ronde Venen de honneurs waar. Zij geeft optredende problemen door aan de Utrechtse commissie. Uw meldingen zijn bij haar van harte welkom.

Bescherming van een bijzonder monument

Bij monumenten denken we in de eerste plaats aan gebouwde eigendommen. Zij vallen ook het meest op. Er is in ons gebied echter een niet bebouwd cultuurhistorisch monument, dat ernstig wordt bedreigd en waarvoor de nodige maatregelen moeten worden genomen om het te behouden. Het betreft het "Gagelgebied" ten zuiden van de Oudhuizerweg in Wilnis. In dit unieke gebied dreigen door wind, golfslag en muskusrat de legakkers ten onder te gaan. De beheerder van dit gebied, de Stichting De Bovenlanden, heeft plannen opgesteld om de legakkers te versterken, zodat dezen met de daaraan verbonden natuurwaarden behouden kunnen blijven. Wij achten het behoud en de restauratie van de Gagel van zulk een groot cultuurhistorisch belang dat wij bij hoge uitzondering de door de stichting uitgegeven folder bij ons blad voegen. Voor nadere gegevens wordt verwezen naar die folder

Uitnodiging excursie naar Historische Tuin

Het is al weer een aantal jaren geleden, dat wij een excursie aan onze leden hebben aangeboden. Aan het einde van het seizoen lijkt het daarom gunstig een excursie te organiseren. Een bezoek aan de Historische Tuin Aalsmeer staat op het programma voor zaterdag 1 juni 2002 in de middag. De tuin is gevestigd: Uiterweg 32 in Aalsmeer. De Historische Tuin Aalsmeer voert u terug

tot het begin van de 17e eeuw. Toen legde men zich toe op de teelt van bomen. In die zelfde tijd werd ook het telen van aardbeien populair. Rond 1880 gingen veel kwekers over op het telen van buitenbloemen en in 1896 werd de eerste rozenkas een feit. Oude gewassen, bloemen en groenten worden geteeld met gebruikmaking van oude teeltwijzen. Historische voorwerpen en werktuigen zijn verzameld en worden tentoongesteld. Dit alles maakt een bezoek aan de Historische Tuin tot een bloeiende maar vooral boeiende belevenis. Het is levende historie. Deelname aan de excursie is mogelijk in groepsverband voor ca 2,- per persoon terwijl van de deelnemers wordt verwacht dat zij op eigen gelegenheid naar Aalsmeer komen. Voor deelneming aan de excursie kan men zich telefonisch of schriftelijk opgeven bij: Mw. M. Th. Pietersen-Mourits, Dr. J. Severijnplantsoen 2, 3648 YB Wilnis, tel. 0297 282462

Nieuwe Leden

Dhr. H.L. Aarsman Vinkeveen
Dhr. H.W.M. Albers Vinkeveen
Dhr. J. van Ankeren Mijdrecht
Dhr. R. Bakker Mijdrecht
Dhr. Chiel Bakkeren Wilnis
Dhr. H.J. Beekmann Wilnis
Dhr. J.C. Bon Vinkeveen
Dhr. F.J. Brouwer Vinkeveen
Dhr. H. Burggraaff Vinkeveen
Dhr. A.A.G. van Dijk Mijdrecht
Dhr. J.O. Gelderloos de Hoef
Dhr. R.J.P. Goedknegt Waverveen
Mevr. G. van Hasselt van Drie Mijdrecht
Dhr. G.F. Helling Vinkeveen
Dhr. J. Honig Wilnis
Dhr. F. Hoogterp Mijdrecht
Dhr. A.M. Kooijman Wilnis
Mevr. E. van Kreuningen Eggingen Dld.
Dhr. N. Kroon Vinkeveen
Dhr. A. Kruiswijk Wilnis
Dhr. H.R. Lammers Amstelhoek
Dhr. A.G. Luysterburg Vinkeveen
Mevr. Mr. H.T. Oudraad Vinkeveen
Dhr. P. Pauw Wilnis
Dhr. J.H. Posdijk Mijdrecht
Dhr. T. Rispens Wilnis
Dhr. L.J. Roelvink Vinkeveen
Dhr. A.P. Ruhe Vinkeveen
Dhr. J.G.M. van Schie Wilnis
Dhr. Mr. A.G. van Solinge Wilnis
Dhr. E.H. Spoelstra Vinkeveen
Mevr. I. Spruit Mijdrecht
Dhr. J.N. Strubbe Uithoorn
Dhr. J. van der Vaart Hengelo (O)
Dhr. D. Verbeek Mijdrecht
Dhr. M.M. Verhoek Mijdrecht
Dhr. W. Vermeij Amsterdam
Dhr. P. Vermeulen Mijdrecht
Dhr. H.T. Versteeg Vinkeveen
Dhr. M. Vissers Mijdrecht
Dhr. G.W.M. van Vliet Mijdrecht
Mevr. J. van de Vorm - Hol Wilnis
Dhr. P. van Wakeren Amstelhoek
Dhr. R.C. Weinbrecher Heiloo

Midden in de *samenleving*

Rabobank De Ronde Venen is een bank met een missie ● Als brede coöperatieve financiële dienstverlener helpen wij onze klanten, leden alsmede onze leef- en werkomgeving bij het realiseren van ambities ● Wij doen dit door het creëren van een op wederzijds respect gebaseerde langdurige, duurzame én betekenisvolle relatie ● Dit is onze natuurlijke eigenschap, opdat een ieder zal zeggen: "Rabobank De Ronde Venen is mijn bank"

Rabobank
De Ronde Venen